

نظام الدوله - پس از بیانات حضرت اشرف آقای مشیرالدوله رئیس الوزراء بنده پیشنهاد خود را مسترد می‌دارم و البته با بیانات ایشان همه نماینده گان موافقت

رئیس آقای نظام الدوله پیشنهاد خود را مسترد داشتند مذاکرات در ماده سوم کافی است (جمعی گفتند کافی است)

دو فقره پیشنهاد شده است یکی از طرف آقای محقق العلماء که سی هزار تومان داده شود و دیگری از طرف آقای حاج شیخ اسدالله که ۶۰ هزار تومان داده شود آقای محقق العلماء توضیحاتی دارند

محقق العلماء - بنده کاملاً تصدیق می‌کنم فرمایشات شاهزاده سلیمان میرزا را البته همه آقایان نمائندگان هم تصدیق می‌کنند و گمان نمی‌کنم در میان نمایندگان هم کسی منکر این مطلب باشد ولی نظر بانکه معروف است خود محمد علی میرزا در اینجا املاکی داشته است

که دولت ضعیف نموده و جزه حاله دولت است علاوه چون پدر شاهنشاه ایران است احترام پادشاه ایران است و انگهی سایرین که همراه او هستند بی گناه و بی تقصیرند نظر باین ملاحظات بنده پیشنهاد می‌کنم که سالی سی هزار تومان داده شود

حائری زاده - بنده مخالف این پیشنهاد هستم

رئیس - خطاب به حائری زاده مگر شما جزء کمیسیون هستید

حائری زاده - نخیر چون با اصل ماده مخالف بودم با این پیشنهاد هم مخالف هستم

رئیس - ماده ۶۳ را ملاحظه بنمائید فقط اعضاء کمیسیون در پیشنهاد حق مذاکره دارند مخبر بنده پس از توضیحاتی که عرض کردم و فرمایشاتی که آقای رئیس الوزراء فرمودند همین قدر خاطر آقای محقق العلماء را متذکر می‌شوم در صورتی که اصولاً قائل باشند که باید این همراهی را یا شاه مغلول کرده نباید از نظر معو نمود که باسی هزار تومان و چهل هزار تومان یک عائله زیادی ممکن نیست در اروپا زندگانی با هراقتی بکنند و با این مبلغ یک زندگانی بطور بی شرفی خواهد شد در کمیسیون هم این مذاکرات شد یک پیشنهاد تقلبی هم نمودند ولی رد شد همین قدر می‌خواستم خاطر آقایان را متوجه کنم که سالی هفتاد و پنج هزار تومان مقداری است که هیچ نمی‌شود کسر کرد

رئیس - رای می‌گیریم به پیشنهاد آقای محقق العلماء که در عوض هفتاد و پنج هزار تومان سی هزار تومان داده شود آقایانی که این پیشنهاد را تصویب میکنند قیام نمایند

(سه چهار نفر قیام نمودند)

رئیس - تصویب نشد رای می‌گیریم پیشنهاد آقای حاج شیخ اسدالله

حاج شیخ اسدالله - بنده پیشنهاد خود را مسترد می‌دارم

رئیس - رای می‌گیریم بماده سوم ضمیمه راپورت کمیسیون بودجه آقایانی که ماده سوم را تصویب میکنند قیام نمایند

اکثر نمایندگان قیام نمودند

رئیس - تصویب شد گمان می‌کنم همه آقایان موافق باشند که جلسه ختم شود جلسه آینده روز سه شنبه یکساعت بفریب مانده دستور هم بقیه مذاکرات در راپورت کمیسیون بودجه خواهد بود (مجلس سه ساعت و نیم از شب گذشته ختم شد)

مؤتمن الملك

جلسه ۶۴
صورت مشروح مجلس یوم سه شنبه ۱۱ ذی ۱۳۰۰ مطابق دوم جمادی الثانیه ۱۳۴۰

مجلس تقریباً نیم ساعت قبل از غروب در تحت ریاست آقای موتن الملك تشکیل گردید

(صورت مجلس یوم شنبه هشتم ذی القعدة را آقای تدین قرائت نمودند)

رئیس - نسبت بصورت مجلس اعتراضی هست یاخیر؟ آقای حاج میرزا علی محمد دولت آبادی در صورت مجلس اعتراضی دارند

حاج میرزا علی محمد - بلی در صورت مجلس نوشته شده که در ماده دوم رأی گرفته نشد لازم بود علت هم ذکر بشود یعنی نوشته شود که چون سابق رأی داده شده بود باین جهت رأی گرفته نشد

رئیس - این بودجه متعلق بسال آتی است و رأی که سابق در بودجه مجلس داده شده بود متعلق هذه السنه است تا اول حمل لذا باید نسبت بماده دوم هم تجدید رأی شود

(گفته شد صحیح است)

رئیس - دیگر اعتراضی بصورت مجلس نیست (اظهاری نشد) چون اعتراضی نیست صورت مجلس تصویب شد یک فقره راپورت از کمیسیون مبتکرات رسیده است آقای سدید الملك تشریف بیاورند راپورت را قرائت کنند

آقای سدید الملك راپورت کمیسیون مبتکرات را بمضمون ذیل قرائت نمودند

کمیسیون مبتکرات در جلسه هشتم ذی ۱۳۰۰ مطابق ۰۰۰

محقق العلماء - آقا شمرده تر و بلندتر بخوانید

سدید الملك - کمیسیون مبتکرات در جلسه هشتم ذی ۱۳۰۰ مطابق بیست و نهم جمادی الاولی ۱۳۴۰ طرح قانونی و پیشنهادی آقای معتمد السلطنه را که متضمن ۳ ماده بود برای اینکه بکلیه عواید غیر مستقیم الصاق نمیر شود و تحت مذاکره گذارده با کثرت قابل توجه گردید

رئیس - این طرح قانونی را آقای معتمد السلطنه که پیشنهاد کرده بودند بکلیه عواید غیر مستقیم تمیر الصاق شود

و راجع شده بود به کمیسیون مبتکرات چون کمیسیون مبتکرات آنرا قابل توجه دانسته حالاً باید رأی بگیریم اگر آقایان قابل توجه ندانند رجوع میشود بکمیسیون مربوطه آقایانیکه این پیشنهاد را قابل توجه می‌دانند قیام فرمایند

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - قابل توجه شد کمیسیون مربوطه باین امر کمیسیون قوانین مالیه است بکمیسیون مالیه رجوع میشود

(گفتند صحیح است)

رئیس - در این باب مخالفی هست؟ (گفته شد خیر)

رئیس - راپورت کمیسیون بودجه مطرح است از ماده چهارم ضمیمه باید مذاکره شروع بشود آقای آقا سید یعقوب (اجازه)

آقا سید یعقوب - بنده در ماده چهارم مرضی نداشتم عرایض بنده راجع بمواد بهداشت

رئیس - آقای حائری زاده (اجازه)

حائری زاده - در جلسه گذشته بنده عرض کردم این اعتباراتیکه بدولت داده می‌شود از برای تشکیلات جدید است و بموجب این اعتبارات دولت می‌تواند بعضی ازدوایر زائده را حذف کند و اجزاء زیادی را تقلیل کند تا بودجه آنها مطابق اعتباری که کمیسیون بودجه تصویب کرده است بشود در صورتی که بنده در روز نامه دیده‌ام که وزارت مالیه یک اصلی را پیش گرفته است که بقیه بنده خیلی غلط است

رئیس - در ماده چهارم مذاکره میشود شما در ماده ۵ مذاکره میکنید

حائری زاده - راجع بسوزارت مالیه نیست؟

رئیس - خیر نسبت بماده ۴ مخالفی هست یاخیر آقای دولت آبادی (اجازه)

حاج میرزا علی محمد - در صورتیکه رئیس الوزراء یک وزارتخانه دیگری را تقبل بکنند آیا حقوق آن وزارتخانه را هم که تقبل میکنند خواهد گرفت یا فقط منحصر بهمین حقوق ریاست وزرائی خواهد بود

مخبر - این سؤال آقای دولت آبادی ظاهراً راجع بحقوق شخص ریاست وزراء است یعنی رئیس الوزراء در صورتیکه شخصاً حقوق ریاست وزرائی را بگیرد حقوق وزارتخانه دیگری را هم که اداره میکند بگیرد یا نه؟

تا حالا که اینطور موسوم بوده ولی این حقوق که در این بودجه نوشته شده متعلق بشخص رئیس الوزراء و کابینه ریاست وزراء است آیا در خصوص اینکه اگر رئیس الوزراء وزارت دیگری را هم اداره کند آیا حقوق آن وزارتخانه را هم می‌تواند بگیرد یا نه این مسئله یک مطلب اساسی است و گفتگو در آن مربوط باین ماده نیست ولی تاکنون معمول این طور بوده و گمان می‌کنم باید حقاً هم همین

طور باشد
رئیس - آقای حاج میرزا علی محمد -
 (اجازه)
حاج میرزا علی محمد - حقوقی که از برای ریاست وزراء مین کرده اند دو مقابل حقوق سایر وزراء است اگر سایرین هزار تومان دارند رئیس الوزراء ۲۰۰۰ تومان خواهد داشت و اگر یک وزارتخانه دیگری را آنوقت متکفل بشود و از آن بابت هم حقوقی دریافت نماید سه برابر سایرین باید حقوق بگیرد و بنده تصور می کنم این مقدار خیلی زیاد باشد.

رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله - موافقم یا مخالف ؟
حاج شیخ اسدالله - موافقم
رئیس - بفرمائید
حاج شیخ اسدالله - اینطور که آقای مغیر فرمودند این قضیه مربوط باین قسمت یعنی ماده چهارم نیست این مبلغ فقط حقوق شخصی رئیس الوزراء است و مخارج کابینه و اداره رئیس الوزراء اما راجع بآن قسمتی که می فرمائید ۱۰۰ اگر رئیس الوزراء یک وزارتخانه دیگری را اداره بکند حقوق آن وزارت خانه را هم می گیرد یا نه ؟ در این خصوص یک پیشنهادی از طرف وزارت مالیه شده است و فعلا در کمیسیون بودجه مطرح مذاکره است و البته با بورت آن مجلس خواهد آمد و فعلا هم در کمیسیون نظریات مختلفی در اطراف این قضیه در جریان است بعضی این نظریه را دارند که رئیس الوزراء نباید غیر از از حقوق مقرر رئیس الوزرائی حقوق دیگر بگیرد بعضی عقیده دارند که هر وزارتخانه را شخص رئیس الوزراء اداره میکند باید حقوق آن وزارتخانه را هم بگیرد بالفعل مذاکره در کمیسیون بودجه در این موضوع هست و هنوز با تمام نرسیده در جلسه آتی که کمیسیون همین مطلب مخصوصا مطرح مذاکره خواهد شد و البته نظریه ای که کمیسیون اتخاذ می نماید به مجلس مقدس پیشنهاد خواهد نمود.

فلا این مذاکرات راجع بماده نیست بلکه فقط ماده چهارم راجع بحقوق شخص رئیس الوزراء و کابینه او است و زیاد هم منظور نشده است.
رئیس - آقای سهام السلطان موافقت؟
سهام السلطان - بلی موافقم.
رئیس - آقای محمد هاشم میرزا (اجازه)
محمد هاشم میرزا - عرض بندگی گفته شد.
رئیس - دیگر مخالفی نیست؟ (اظهاری نشد)
 رأی می گیریم آقایانی که ماده چهارم را تصویب می کنند قیام فرمایند.
 (اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد. ماده مطرح مذاکره است. آقای آقا سید یعقوب (اجازه)

آقا سید یعقوب - کمیسیون بودجه بدولت اعتبار می دهد که وزارت مالیه رابه دو میلیون و سصد هزار تومان اداره کند ام از مالیه مرکز و ایالات و ولایات و لیکن بنده از آقای مغیر محترم یک سؤالی می کنم خوب است ایشان هم قدری بفرمایند بنده توجه بفرمایند و جواب سؤال بنده را بدهند در زمانی که سوستر باینجا آمد و خزانه دار شد بعنوان ژاندارم مالیه تاسیس یکمده ژاندارم کرد و حقوق آن عده از وزارت مالیه داده می شد بعد که این ترتیب بهم خورد و سوستر رفت بعضی از رؤسای مالیه برای شئون و تعمیمات خودشان یکمده سوار تهیه کردند وقتی که ما ملاحظه می کنیم می بینیم این سوارها را غیر از برای تحمل و شئون شخص خودشان برای کار دیگری نمی خواهند و یک حقوق گزافی برای دولت تحمیل می کنند. آقایان ما نمایندگان ملت هستیم میدانیم که ملت بیچاره بدیخت ایران هیچوقت سر بیج از دادن مالیات نیستند و ابدأ نترسد نمی کنند و محتاج نیست باشند سوار ژاندارم برود مالیات وصول کند چون من خودم رحمت هشتم میدانم که چقدر مردم ایران در مقام تمکین بدولت ایران هستند و بنده همیشه در نظر داشتم اگر خدا بخواید یک وقتی شود که حرف من موقع قبول پیدا کند پیشنهادی کنم که این دوره هم ادارات مالیه در ایالات و ولایات یک دارای یک سلطنت مستقلی هستند و این ترتیباتی که دارند خانه داده شود. آقایان رئیس مالیه که یک عده سوار داشته باشد هدایه هم همینطور. فلان و فلان هم همینطور آنوقت حقوق این سوارها هم بر ملت تحمیل شده و از خزانه دولت باید داده شود و هم غارتگری میکنند چنان که به کرات دیده شده و محتاج به شرح نیست. بالاخره بنده اساسا عرض میکنم که مالیات دادن رحمت ایران محتاج بفرستادن سوار مالیه نیست خودشان مطیع و منقاد هستند. حتما در نظر دارم که اغلب ملاکین در مابین خود ضرب المثلی دارند میگویند چیزی را که نمیشود خورد مالیات دولت است و سوار ابدال لازم نیست خودشان با نهایت تمکین و انقیاد میدهند بلاوه الحمدالله حالا که دولت ایران یکی سر افزای است که دولت در پنج ناحیه ایران قشون دارد. وجود همین قشونها مانع از تردد هر کسی است و بواسطه همین قشونها تمام مالیات وصول میشود دیگر محتاج بسوار مالیه نیستیم وقتی که ما باین مسئله توجه کنیم می بینیم خیلی از بودجه وزارت مالیه کسر می شود آیا کمیسیون بودجه این ملاحظه را کرده است که ما محتاج بسوار و ژاندارم و اجزای طویل و هریشی در مالیه نیستیم یا اینکه تصور نکرده است و کسر کردن این مخارج زیادی را در نظر داشته است یا خیر خوب است آقای مغیر یک توضیحی بدهند تا بنده قانع شوم.

سوار مالیه و ژاندارم مالیه است اگر بنده اشتباه نکنم بحث در این موضوع ظاهرا بحث در آثار عتیقه است چون امروز مدتی است بنده نمیشوم سوار مالیه و ژاندارم مالیه در جانی میباشد (گفته شد صریح است) یک اداره ژاندارمری در سابق بوده آنهم حالا داخل قشون شده و علاوه بر این گمان میکنم این مسئله اساسا خارج از موضوع و فعلا قابل مذاکره نباشد و اما نسبت باینکه آیا کمیسیون بودجه در نظر گرفته است که این بودجه برای وزارت مالیه زیاد است یا نه تصور می کنم اگر این دو رقم را در ضمیمه مقابله فرمایند تفاوت مسئله مشاهده خواهند فرمود که چقدر است پیشنهادی دولت که بودجه معمول بدو مجرای سنی بیچی بیل (پارسال) بوده ۲۴۹۵۰۰۰ تومان است و بودجه ای که در کمیسیون تصویب شده ۱۶۰۰۰۰۰ تومان است و تفاوتش ۸۹۵۰۰۰ تومان میشود که کسر شده است و اگر بدقت ملاحظه فرمائید خواهید دید ثلث بلکه بیشتر کسر شده است.

رئیس آقای حاج میرزا مرتضی (اجازه)

حاج میرزا مرتضی - بنده از نقطه نظر اینکه نباید دولت از ارقام خرجش اضافه بردخل باشد بر همین اعتباری که بدولت داده شده اعتراض دارم و با همین بودجه که امروز برای وزارت مالیه نوشته شده است مخالفم زیرا گذشته از اداره مالیه مرکز که معلوم است چقدر از مردم می گیرد و چقدر بودجه دارد و تشکیلاتش چیست وقتی بدو مالیه نقاط جزء و ایالات و ولایات نگاه کنیم می بینیم ممکن است این بودجه که دولت برای آنها منظور می نماید نصف بکنند کما اینکه در مالیه کرمان پیشکار مالیه که آقای مهندس الممالک بودند سی هزار تومان از بودجه آنها کسر کردند و بازم ممکن است از آن مبلغ کم نموده در صورتیکه قبل از کسر کردن خیلی از اوضاع مالیه آنها هرج و مرج بود و بعد بهتر شد و باز الان هم میشود از آن مبلغ کسر نمود. همینطور اصفهان و کرمانشاهان و غیره. و بالاخره عقیده بنده این است این بودجه ای که برای مالیه منظور شده است خیلی زیاد است و باز میشود کسر کرد که ارقام دخل و خرج با یکدیگر مطابقه کند و هر روز دستمان برای استقراض بین اجانب دراز نشود.

رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله موافقت؟
حاج شیخ اسدالله - بلی.
رئیس - آقای آقا سید یعقوب (اجازه)

آقا سید یعقوب - بنده راجع بتوضیحات آقای مغیر عرض میکنم خوب است یک نظر توجه ردقتی بفرمایند که سوار مالیه هنوز باقیست (بعضی گفتند خیر نیست) بنده که دروغ نمیگویم و این یک چیز واضحی است خود بنده مطلع هستم که سوار مالیه

برای فارس تعیین کرده اند.
مغیر - سوار مالیه دیگر نیست.
آقا سید یعقوب - خیر هست بنده میدانم و به آقای مغیر عرض میکنم که کمیسیون یا مجلس بوزارت مالیه بنویسد که دیگر دولت باین سوارها پول نمیدهد و برای تقنین و تشخیص آقایان امنای مالیه دولت نمیتواند مخارج زیادی را متحمل بشود و اینکه آروز آقای زنجانی راجع بحکام بعضی چیزها فرمودند اگر ایالات و ولایات نگاه کنید می بینید که روسای مالیه از فرمانفرمایان ایالات و ولایات بالاتر حرکت میکنند و فرمانفرمایان ایالات در تحت حکم روسای مالیه هستند چون میگویند مالیات در دست آنها است. خوب است یک روزی بکمیسیون عرضی تشریف بیاورید تا از اعمال امنای مالیه مطلع شوید و ببینید مردم چقدر شکایت از آنها دارند و آنها هم پشت گرم و استظهارشان بهمین سوارها است بنده میخواهم بگویم که خوب است بوزارت مالیه اعلام شود که شاه باز بهای امنای مالیه در ولایات موقوف شود و این شئون و سوار و غیره را کنار بگذارند چون دولت الان کسر بودجه دارد از کجا مخارج شئون و مشغصات آقایان امنای مالیه را بدهد و باید روی آنها قلم کشیده شود و راجع به اصل مطلب که بودجه مالیه باشد ما باید ببینیم دخل ما چقدر و مخارج ما چقدر است دخل ما نوزده میلیون است و در مقابل آن وصول نوزده میلیون چقدر ما باید مخارج منظور کنیم این ملت و رحمت بدیخت مطیع و منقاد ایران چرا باید صدی بیست مخارج وصول مالیات از آنها بشود این مقدار خرج برای وصول مالیات مطابق قانون شرع هم نیست.

اگر ملاحظه فرمائید قانون شرع میفرماید هشت یک باید خرج بشود بلکه باید از سیزده تومان یک تومان خرج بشود بنده بممالک دیگر کار ندارم کارهای شان نسبت بدولت متعذر هستند بنده نظرم بملت مطیع و منقاد ایران است و عرض می کنم این مبلغ برای وصول نوزده میلیون زیاد است و باید کسر شود و از هر کجای آن که میدانند می شود کسر کرد. باید کسر بکنند ما باید خرجمان را با دخلمان مطابق بکنند.

باید با وزارت مالیه بنشینید و مشورت کنید و راه حلی برای این مطلب پیدا کنید که این مخارج زیادی حذف شود و بالاخره برای نوزده میلیون عایدات اینقدر نمیشود مخارج درست کرد.

رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله (اجازه)

حاج شیخ اسدالله - اما راجع بسوار مالیه یک کارد مالیه سابق در ولایات بود و متحمل شد و امروز یک عده مختصری سوار هست که بعنوان تحصیلداری برای جمع آوری مالیات میروند و دیگر کار مالیه در بین نیست و اگر هم سواری در دهات برای جمع آوری مالیات باشد با اسم تحصیلدار است اما راجع بفرمایش آقای آقا سید یعقوب عرض می کنم همانطور که آقای مغیر فرمودند (۸۹۵)

هزار تومان از بودجه مالیه کسر شده است و اگر نسبت به عایدات مستقیم و غیر مستقیم ملاحظه بفرمائید بازم مطابق صدها شاید جزئی اضافه باشد (بعضی گفتند صدی بیست است)
حاج شیخ اسدالله - خیر صدی بیست نمیشود صد ده یک جزئی اضافه است حالا اگر فرضا آقایان نمایندگان این مبلغ را هم زیاد بدانند باید بتدریج اصلاح کرد و بکنده (بقول آقایان) این ادارات بر طول و عرض را نمی شود حذف کرد باید رفته اصلاح کرد و کسر نمود.
 کمیسیون بودجه شصت هزار تومان و کسر کم نمودید بیش از این نمی شود فعلا کسر کرد و یکی از مواد پیشنهادی کمیسیون بودجه هم این است که حتما باید تا اول حمل وزارتخانهها بودجه جزء خود را بمجلس بفرستند. آنوقت اگر باز زیادی در آن بودجه ملاحظه فرمودند در آنوقت ممکن است هر چه می خواهند کسر نمایند و مخارج زیادی را بزنند ولی امروز نمیشود این کار را کرد و نمیشود هم گفت که ما امروز رأی میدهم که تا بودجه جزء بیاید و او را ملاحظه کنیم و کسر کنیم امروز باید باین ورته رأی بدهیم و در موقع رسیدن بودجه جزء بمجلس شورایی هر چه در نظر دارید آنوقت ممکن است معمول بدارید ولی حالا تصور میکنم موقمش نباشد.
رئیس - آقای نظام الدوله موافقت یا مخالف ؟
نظام الدوله - بنده با قسمت اخیر بیانات آقای حاج شیخ اسدالله موافق هستم.
رئیس - مادامه ضمیمه چطور؟
نظام الدوله - مخالفم.
رئیس - بفرمائید
نظام الدوله - مخالف نده از این راه است که یک اطلاعات اساسی در امور وقتار و عملیات اساسی مالیه در ولایات دارم چون خود بنده درایتکار بوده ام و حقیقه این میزان که برای وزارت مالیه معین شده فوق العاده زیاد است و گمان می کنم به ثلث یا نصف این مبلغ بشود ادارات مالیه را مرتب کرد که درست یک قانون منظمی اداره شود تا هم شکایات مردم کم شود و هم اسباب زحمت مردم فراهم نشود برای اینست که در سنه ۱۳۲۶ بنده حاکم مازندران بودم مالیات را هم خود بنده میگرفتم و تمام مالیات آنجا را بدون کسر و نقصان بدولت پرداخت می نمودم اما شکایتی نداشتند و برای وصول مالیات مازندران به جهت تقریباً هزار تومان بیشتر خرج نشد و امروز هم اینهمه مخارج برای وصول مالیات بدولت تحمیل شده و هم مردم خیلی شاکه هستند از طرفی هم در آخر سال بجز ارقام روی کاغذ چیزی دیگری برای دولت باقی نمی ماند ولی چون بنده این ورته را بودجه نمیدانم و یک اعتبار وقتی است که در ظرف یکده و نیم بدولت داده شده که باید بودجه جزء خود را در حدود این اعتبار تهیه و بمجلس تقدیم نماید لذا عرض کردم با جزء اخیر فرمایشات آقای حاج شیخ اسدالله موافقم

رئیس - آقای قمی موافقت؟
آقا میرزا ابراهیم قمی - بنده مخالفم.
رئیس - آقای سهام السلطان بلی
سهام السلطان - بفرمائید
سهام السلطان - البته تصدیق می فرمایند این مبلغی را که کمیسیون بودجه برای وزارت مالیه نوشته اند بیشتر از این مبلغی که (۸۹۵) هزار تومان است میتوانستیم کسر کنیم در مرحله اول این مقدار کسر شده و بعد از آنکه بودجه جزء بمجلس شورایی آمد و صاحبان حقوق آنها تعیین شد آنوقت می شود ملاحظه کرد و اگر زیادی بود از او کسر نمایند ولی بعقیده بنده حالا نمی شود بیشتر از این کسر کرد و باید امروز این مبلغ را تصویب کنیم و پس از آنکه صورت تشکیلات از مجلس شورایی گذشت بودجه جزء آمد آنوقت هر چه بخواهیم کسر کنیم. اگر امروز بیش از این نتوانستیم کسر کنیم در مرحله ثانی البته اقدام خواهیم کرد.
رئیس آقای آقا میرزا ابراهیم قمی (اجازه)

آقا میرزا ابراهیم قمی - بنده کاملا با تقلیل مخارج و توازن جمع و خرج موافقم ولی با طرز وصول مالیات در این ادارات بر طول و عرض مخالفم در زمان استبداد در نظر دارم که یک فراش باشی (سوء تفاهم نشود بنده طرفدار استبداد نیستم) ولی طرفدار این ادارات قوی البینه و عظیم الجثه هم نیستم بالاخره این فراش باشی مالیات تمام مکنونات اطراف طهران و خود طهران را وصول می کرد و بخزانه دولت تحویل میداد فقط دیست تومان فایده میرسد و بهمان اندازه هم اکتفا می کرد مثل امروز یک بلوک یا یک قصبه یک رئیس دخانیات یک رئیس تعدید و یک رئیس محاسبات و یک رئیس مالیات مستقیم و بالاخره یک خط زنجیر و رئیس چه وجه نبود
 من معتقدم یک تحصیلدار برای اجرای وصول تبر برای وصول نقدی و یک تحصیلدار برای مالیات جنسی در یک بلوک کافی است و بنده معتقد باین همه اعضای زیادی نیستم که در یک بلوک همانطور که عرض کردم یک رئیس مالیه و یک رئیس محاسب و چقدر مأمورین دیگر باشند بنده معتقدم بانصف این مبلغ که منظور شده است میشود ادارات مالیه را مرتب و صحیح تشکیل داد و در هر یک از ولایات یک نفر مباشر بفرستند که مالیات را وصول کنند منتھی در مرکز ایالات یک امین مالیه بفرستند که او هم برای هر بلوک و قصبه یک مباشر با جز جمع صحیح بفرستد آنوقت تصور میکنم که باربع این مبلغ که منظور کرده اند بشود ادوات مالیه را مرتب کرد
رئیس - آقای محمد هاشم میرزا (اجازه)
محمد هاشم میرزا - بنده موافقم و عرض می کنم که این مسئله در کمیسیون بودجه با بودن رئیس الوزراء و وزیر مالیه سابق و مصوبت رئیس فعلی دولت مذاکره شد یک وقت است که اساسا میخواهند

برای فارس تعیین کرده اند.
مغیر - سوار مالیه دیگر نیست.
آقا سید یعقوب - خیر هست بنده میدانم و به آقای مغیر عرض میکنم که کمیسیون یا مجلس بوزارت مالیه بنویسد که دیگر دولت باین سوارها پول نمیدهد و برای تقنین و تشخیص آقایان امنای مالیه دولت نمیتواند مخارج زیادی را متحمل بشود و اینکه آروز آقای زنجانی راجع بحکام بعضی چیزها فرمودند اگر ایالات و ولایات نگاه کنید می بینید که روسای مالیه از فرمانفرمایان ایالات و ولایات بالاتر حرکت میکنند و فرمانفرمایان ایالات در تحت حکم روسای مالیه هستند چون میگویند مالیات در دست آنها است. خوب است یک روزی بکمیسیون عرضی تشریف بیاورید تا از اعمال امنای مالیه مطلع شوید و ببینید مردم چقدر شکایت از آنها دارند و آنها هم پشت گرم و استظهارشان بهمین سوارها است بنده میخواهم بگویم که خوب است بوزارت مالیه اعلام شود که شاه باز بهای امنای مالیه در ولایات موقوف شود و این شئون و سوار و غیره را کنار بگذارند چون دولت الان کسر بودجه دارد از کجا مخارج شئون و مشغصات آقایان امنای مالیه را بدهد و باید روی آنها قلم کشیده شود و راجع به اصل مطلب که بودجه مالیه باشد ما باید ببینیم دخل ما چقدر و مخارج ما چقدر است دخل ما نوزده میلیون است و در مقابل آن وصول نوزده میلیون چقدر ما باید مخارج منظور کنیم این ملت و رحمت بدیخت مطیع و منقاد ایران چرا باید صدی بیست مخارج وصول مالیات از آنها بشود این مقدار خرج برای وصول مالیات مطابق قانون شرع هم نیست.

اگر ملاحظه فرمائید قانون شرع میفرماید هشت یک باید خرج بشود بلکه باید از سیزده تومان یک تومان خرج بشود بنده بممالک دیگر کار ندارم کارهای شان نسبت بدولت متعذر هستند بنده نظرم بملت مطیع و منقاد ایران است و عرض می کنم این مبلغ برای وصول نوزده میلیون زیاد است و باید کسر شود و از هر کجای آن که میدانند می شود کسر کرد. باید کسر بکنند ما باید خرجمان را با دخلمان مطابق بکنند.

وصول مالیاتها را مثل سابق بعهدهٔ حاکم واگذار کنند اگر این مطلب طرفداری پیدا کند مطلبی است علیحده ولی این اساسی که از هفت هشت ده سال قبل برای تشکیلات مالیه شروع شده لابد یک منظوری بوده است ولی ربط این ادارات پرطول و عرض که آقای آقا میرزا ابراهیم فرمودند تشکیل نشده زیرا اگر به حکام واگذار شود تصور نمیکنم نصف مالیات فعلی را هم بتواند وصول کند و از همین تشکیلات وزارت مالیه هم باندازه نهمه هزار تومان کسر شده است و بیش از اینهم مطابق پیش بینی که در کمیسیون شده نیشود کسر کرد مگر مطابق فرمایش بعضی از آقایان در موقع آمدن بودجه جزء بمجلس اگر بخواهند کسر نمایند و این مبلغ در کمیسیون با حضور وزیر مالیه سابق تعیین شده و تقریباً ۸۹۰ هزار تومان هم کسر شده و ایشان هم مستلزم شدند بودجه های جزء خود را بمجلس بفرستند البته در آن موقع هر چه کم و کسر باشد بنظر آقایان نمایندگان خواهد رسید و اگر زیاد باشد کسر خواهند کرد آنوقت دولت باید بزودی بموقع اجراء بگذارد .

بعقیده بنده مذاکرات در اطراف این مطلب بقدر کافی شده خوب است بقیه را بگذارند تا موقع رسیدن بودجه های جزء . بنده خیلی متأسف هستم که چرا کفیل مالیه حاضر نیست که با از اعتراضات دفاع کند یا اگر چنانچه میتواند به نصف یا ثلث این مبلغ ادارات مالیه را اداره کند و بگوید اداره خواهیم نمود ولی فعلاً چون این لایحه مدافع ندارد و مدافع اولی هم قبول نمی کرد این مبلغ در کمیسیون تصویب شد و حالا به عقیده بنده مذاکرات در این مطلب کافی است و خوب است رأی گرفته شود

رئیس - آقای فهیم الملک

(اجازه)

فهیوم الملک - بنده موافقم و پس از یک مخالف عریض خود را عرض خواهم کرد

رئیس - آقای حائری زاده

(اجازه)

حائری زاده - بنده عرض کردم که اگر مقصود از اجازه این تشکیلات کسر کردن حقوق مستخدمین نباشد تقریباً من غیر مستقیم اجازه دزدی داده ایم برای اینکه بقدر کفایت باید بمستخدمین حقوق داده شود تا دزدی نشود کما اینکه وزارت مالیه متحد - المالی صادر کرد که صدی سی و شش از حقوق کلبه مستخدمین باید کسر شود . در صورتی که این اصل اصل غلطی است فلان مستخدمی که ماهی ۱۲ تومان میگردد که فلان دروازه را محافظت کند آنوقت صدی شش از حقوق او کسر بشود چیزی برای او باقی نماند و تقریباً اجازه میدهم که دزدی بکنند برای اینکه مجبور است زندگانی خود را اداره کند .

بنده با تقلیل مخارج موافقم و عرض میکنم که باید صد پنج بیشتر مخارج وصول مالیات و عایدات مملکتی نباشد فرضاً اگر بنده خود هم یک تصدی وصول دخلی داشتم برای ازم مسلماً بیش از صد پنج حق تصدی قرار نمیدادم و دولت هم البته بیشتر نباید

فرار بدهد و اما اینکه آقای مخبر فرمودند آنجا که در کمیسیون تصویب کرد خیلی کمتر از پیشنهادی دولت است خیلی جای تعجب است مثلاً اگر دولت تمام عایدات را (برای وصول مالیات) برای وصول مالیات پیشنهاد می کرد آنوقت کمیسیون هم از او کم می کرد خیلی خدمت کرده بود و بعقیده بنده این اعل غلطی است و باید مطابق احتیاجات امروزه رفتار کرد و مخارج زیادی و ادارات زیادی را حذف کرد آقای حاج شیخ اسدالله فرمودند که حالا این بودجه را تصویب بکنیم و در موقع آمدن بودجه جزء بمجلس هر چه می خواهیم کسر کنیم و موقع باقی خواهد بود خیلی جای تعجب است که ما اجازه تشکیلات غلط بدولت بدهیم آنوقت بگوئیم بعد تجدید نظر خواهیم کرد !! حالا این مالیه فقیر مملکت ما تقریباً بشود ۱ آنوقت بخودمان وعده بدهم که حالا تصویب می کنیم بعد اصلاح خواهیم کرد و کسر خواهیم نمود ۱ بنده عرض می کنم خوب است دولت بودجه جزء خود را بفرستد تا ما مذاکره کنیم و آنچه باید کسر بکنیم بعد با خاطر جمعی و اطمینان رأی بدهیم عقیده بنده این است مالیاتی را که دولت می خواهد وصول کند اگر تبریر و راجع بدهد آنوقت خیلی مخارج وصول و ابصال کم میشود و برای متصدی فروش تمبر صد دویا صدسه حقوق فرار بدهند . و اینهمه ادارات بیج دریغ در این مملکت لازم نیست و مردم در مقابل مالیات خود که بدولت باید بپردازند تمبر بگیرند و باطل کنند آنوقت تقاب نمی شود و مخارج زیادی هم لازم نخواهد شد

اگر وزارت مالیه با این تشکیلات امروزه باقی باشد و از حقوق اعضاء و اجزاء کسر شود غیر از خرابی و تعدی و دزدی چیز دیگری باقی نمی ماند و ابداً اصلاح نخواهد شد . اگر اداره تمبر فروشی تأسیس کنند و عده معینی برای این کار تهیه نمایند و حرق مکفی به آنها بدهند دیگر اینهمه دزدی نباشد و صد سی و شش هم از حقوق آنها کسر نمیشود و مخارج وصول هم بیش از صد شش بیشتر نخواهد شد و این اصلی که کمیسیون اتخاذ کرده اصلی غلط است

رئیس - آقای فهیم الملک

(اجازه)

فهیوم الملک - یک مذاکرات خیلی مفصلی در اطراف بودجه وزارت مالیه و طرز وصول مالیات آقایان فرمودند که حالا یکی یکی جواب عرض میکنم یک قسمت راجع بسوارهای مالیه بود سوارهای مالیه بطوریکه آقایان اشاره فرمودند در بعضی جاها هست و در بعضی جاها نیست و علت بودنش هم این است که در این چند سال اخیر چند مرتبه وزارت مالیه اقدام کرده که بتواند سوارهای مالیه را موقوف کند و بجای او ژاندارم بگذارد .

لیکن در موقع عمل بمخطوراتی بر خوردند مثلاً در بعضی جاها وقتی بزانداریها کاری رجوع میکردند میگفتند تا حکم مخصوص از طرف صاحب منصب مافوق

نما نرسد عقب کار نخواهیم رفت ناچار وزارت مالیه از اداره ژاندارمری تقاضا کرد که مقرر شود مستقیماً هدای در تحت اوامر وزارت مالیه باشند در این صورت باز دچار مشکلاتی شدند و از وجود آنها استفاده حاصل نشد .

برای اینکه بانام این مذاکرات گاهی در بعضی جاها اتفاق مبادت که فوراً مأمورین را بر میداشتند و عقب بعضی کار های دیگر میفرستادند و ابداً مطیع اوامر وزارت مالیه نبودند این بود که کار ادارات مالیه گنگ میشد .

بنابر این دو سه سال قبل تصمیم گرفته شد که در اغلب نقاط دیگر عده سوار مخصوص نگاه دارند و در بعضی جاها هم برای وصول مالیات تهیه نمودند که چهار زحمت نشوند لیکن این کارها برای تمام سال نیست فقط برای چند ماه وصول مالیات است و اساساً بنده موافقم که اگر دولت موفق شود و حالا که بجهت الله افراد فشنوی یک سرو صورتی پیدا کرده اند وزارت مالیه با وزارت جنگ مذاکره کنند و یک ترتیبی اتخاذ کنند که یک عده سوار برای وصول مالیات آنها تخصیص داده شود بهترین متفرق است و آنوقت از داشتن این سوارهای موقتی هم مستغنی خواهیم شد لیکن تا این کار نشده است ما نمی توانیم آنها را از بین ببریم .

قسمت دیگر فرمایش آقایان مخصوصاً آقای حائری زاده راجع بتشکیلات بود میفرمایند که بدولت اجازه تشکیلات جدیدی داده میشود این را باید بدانند که اجازه تشکیلات وزارتخانهها با دولت است و با مجلس شورای ملی نیست مجلس باید بطور کلی بودجه وزارتخانه ها را بموجب موادی که پیشنهاد میشود تصویب نماید ولی مسئول تشکیلات و قسمت آن هیئت دولت است دولت باید بگوید من فلان طور یا فلان ترتیب می کنم و فلان اداره را تأسیس یا حذف میکنم . مجلس نباید بگوید چند اداره داشته باش چند اداره داشته باش این مسئولیت با خود دولت است و اگر مجلس بخواهد مداخله در تشکیلات بکند فقط از راه بودجه است و اجابت اخیری میتواند بگوید اعتباری را که برای فلان اداره پیشنهاد کرده اند فلانقدر زیاد است یا فلان قدر کم است و مجلس مطابق نظریات خودش بودجه را تصویب می کند .

ولی در جزئیات تشکیلات بهیچوجه نباید داخل شود یک قسمت دیگر از فرمایشات آقایان راجع بطرز وصول مالیات بود که فرمودند سابق با مخارج کمی وصول میشد و حالا برعکس است بنده عرض میکنم طریقه وصول مالیات را یکی از دو قسم باید در نظر گرفت یکی اینکه طرز وصول مالیات کما فی السابق بطور مقاطعه باشد و اینکه بطریق فعلی اداری باشد و این دو طرز هم طرفدارانی دارد آنها که طرفدار مقاطعه هستند میگویند دولت همیشه از وصول مالیات خودش مطمئن است و مقدار معینی میگیرد و بصندوق دولت وارد می کند هر وقت هم محتاج پول بشود میتواند

از مقاطعه کاران خودش بطور مساعده بگیرد و رفع احتیاجات خودش را بکنند .

بنابر این مقاطعه بهتر است و آن مقاطعه کار هم بقاطعه کارهای جزء میدهند و مالیات را وصول کرده اما یک قسمت دیگر بکلی مخالف با طرز مقاطعه کاری هستند و می گویند دولت باید بداند از اشخاص و امالی چه می گیرد و مردم هم باید بدانند چه مقدار باید بدولت بدهند نه اینکه مقاطعه کاران هر چه می خواهند از مردم بگیرند .

البته باید مالیات جزء بجزء مطابق صورت جزء جمع معینی باشد که چقدر عاید دولت می شود و دولت هم رفع احتیاج خود را ممکن است از بانکها بنماید و برای اینکه یک فراری بگذارد و مقاطعه کار غلطی است .

بعد از این مقدمه عرض میکنم در سابق دو مملکت ما معمول بوده است که مالیات را مقاطعه می دادند یعنی دولت بعاکم مقاطعه میداد و بعد حاکم هم بقاطعه کاران جزء میداد و آنها هم وصول می کردند و این ترتیب برای دولت سهل و ساده بود همیشه در آخر سال این حکام مالیات و ابواب جمع خودشان را وصول کرده و در مقابل هر چه میخواستند خرج تراشی می کردند و صورت میدادند ولی آنوقت عایدی دولت مطابق کتابچه هائی که هست از هفتد کرور تجاوز نمی کرد و در این صورت یک تفاوت هائی در بودجه حاصل شد مثلاً جنس های دولت همیشه بیک نرخ نازلی از قرار خرواری یا نازده قران یا دو تومان تسعیر میشد هیچوقت جنس را مطالبه نمیکردند و بعلاوه یک تحقیقات و یک چیز های دیگری هم بود که همیشه صرفه اشخاص منظور میشد و براتهای تخفیف در سال صادر میشد که حالا صادر نمی شود و یک تیولها می در کار بود که باشخاص داده میشد و چه در کار نیست اگر چه تصدیق می کنم حالیه وضع مجلس نباید بگوید چند اداره داشته باش چند اداره داشته باش این مسئولیت با خود دولت است و اگر مجلس بخواهد مداخله در تشکیلات بکند فقط از راه بودجه است و اجابت اخیری میتواند بگوید اعتباری را که برای فلان اداره پیشنهاد کرده اند فلانقدر زیاد است یا فلان قدر کم است و مجلس مطابق نظریات خودش بودجه را تصویب می کند .

مطلب دیگری هست این مقاطعه کاران هم که امروز داوطلب هستند که می توانند مالیات را با یک مخارج نازلی وصول کنند فقط نظرشان همین است که ترتیبات سابق را مجری و معمول دارند و بعنوان تسعیر یا تخفیف یک منابعی ببرند و البته دولت هم از آنها قبول نمی کند پس دولت و مجلس اول کاری که باید بکنند ترتیب وصول مالیات را تعیین کرده و یک قانونی بنویسند که از این اوضاع درهم و برهم جلوگیری شود و دیگر احجاف و تعدی نشود آنوقت با این ترتیب اگر موفق بشویم برای وصول مالیات چه یک خرج کنیم خیلی با به مدون با همیم باید پنج

و ده نیم که آقایان اشاره فرمودند مالیات وصول نمی شود و با این وضع آن قسمت از مؤدیان مالیاتی که بی زور و قوت هستند هر چه باید بدولت بدهند میدهند بلکه زیادت از آنها می گیرند اما منتفین آنچه را که باید بدهند نمیدهند و علت این است که برای وصول مالیات یک قانون معین نداریم البته باید هر چه زودتر برای اخذ وصول مالیات قانون منظمی وضع کرد و لااقل ده یک آن را باید برای وصول مالیات مخارج قرارداد .

شاید در سنوات اول یکصدری هم تجاوز بکنند و زیادت را بشود ولی طبیعتاً رفته رفته کم خواهد شد چنانچه اگر بحسابات واحصایه گمرک رجوع فرمائید ملاحظه خواهید فرمود که در سال اول چقدر مخارج داشته و چقدر عایدات و حالا چقدر شده است در اوایل تقریباً مخارج دو کرور بوده و عایدات تقریباً چهار پنج کرور بوده حالا مخارج یک کرور و عایدات تقریباً دوازده کرور است . آیا غلش چیست ؟

علت این است که متدرجاً مرتب شده است و رفته رفته در تحت اصول معین در آمده است و امروز که دولت می خواهد مالیات را از اشخاص با رسم بگیرد تکلیف مردم را با خودش معین کند و از احجافات و تعدیات و وسائط مانع بشود و جزء جمع ثابتی تهیه کنند همانطوریکه آقای حائری زاده فرمودند یک مأمورینی که باید برای دولت پول بگیرند با آنها نمی شود گفت حقوق کمی گرفته و مالیات زیادی برای دولت وصول کنید و اینکه اشاره فرمودند با تمبر وصول مالیاتها سهل می شود چه تفاوت می کند برای دادن تمبر و گرفتن پول هم یک عده زیادی اجزاء لازم است در مالیاتهای غیر مستقیم ممکن است تمبر مصرف شود ولی باز تقبش لازم است که تقبش کرده ببینند در مقابل پولی که گرفته شده تمبر مصرف شده است یاخیر زیرا مالیات غیر مستقیم صورت جزء جمع که ندارد تا از روی آن بتوان تشخیص داد چقدر مالیات گرفته شده است ولی مالیات مستقیم صورت جزء جمع لازم دارد که بطور صحیح نوشته شود و همان صورت بمنزله تمبر است و بلا برای اینکه معلوم شود آنچه در صورت جزء جمع نوشته شده وصول شده است یاخیر یک عده اشخاصی لازم است که بروند تقبش کنند کمیسیون بودجه مبلغی را که برای این اشخاص و مخارج وصول مالیات تعیین کرده است دو میلیون و سیصد هزار تومان است که تقریباً ده یک بیشتر نمی شود و این حد اقلی است که امروزی توان برای مالیه مصرف میکرد و البته در موقعی که هیئت دولت صورت تشکیلات را بمجلس آوردند آنوقت باز دقت می شود که اگر بتوانیم یک چیزی از آن کسر کنیم در صورتی که بنده معتقدم صورتی را که بمجلس می آورند ما را قانع نخواهد کرد در هر حال بنده عقیده ام این است که آقایان موافقت کرده و این اعتبار را تصویب کنند که وقت هیئت دولت زیاد تلف نشده و هر چه زود تر بودجه های جزء را تهیه بکنند به مجلس می آورند

رئیس - آقایان مذاکرات را در ماده پنج کافی می دانند (جمعی گفتند کافی است)

رئیس - گدال می کنیم کما فی السابق ارقام خوانده شود بعد رأی بگیریم بهتر است (آقای تدین بمضمون ذیل قرائت نمودند)

ماده ۵ - پیشنهادی دولت وزارت مالیه و گمرکات ۳۳۵۰۲۵ تومان سیصد و پنج خروار و بیست من گندم و چهار صد و چهل دو خروار و شصت من جو - تصویب کمیسیون بودجه دو میلیون و سیصد و هشتاد و دو تومان گندم و جو هم بکلی اسقاط شده است

رئیس - آقایانیکه ماده پنج را موافق پیشنهاد کمیسیون تصویب می کنند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شده ماده هشت قرائت میشود (آقای تدین بشرح ذیل قرائت نمودند)

رئیس - آقای سلطان العلماء - تقریباً یک قسمتی از عریض بنده پس از فرمایش آقایان واضح شد ولی عرض می کنم ما امروز نمی توانیم بقیه پاره دوره های قدیم بر گردیم البته وقتی که مایادرد ایره تمدن و ترقی گذاشتیم باین ترتیب ممالک متدنه را در امور مقایسه کنیم و باید دید ممالک متدنه و آن ممالکی که چهار صد میلیون یا زیادت یا کمتر عایدی آنها است در آن ممالک برای وصول مالیاتها و مخارج مالیه صد دوازده ملاحظه می کنند یاخیر

بنده آنچه از متخصصین دانشمندان می شنوم در خیلی از ممالک متدنه و متفنه صدسه برای اداره کردن مالیه یا صد چهار بیشتر قرار نمیدهند خوب است - آقایان بطور انصاف نظر کنند که اگر کسی این - مملکت را بمنزله یک عائله تصور کنند که آن عائله در سال سیصد و هشتاد تومان عایدی داشته باشد آیا شصت و هشت تومان آن را بحساب نویس خود می دهند ؟ که ما هم از سی و هشت کرور عایدی شش کرور کسری برای مخارج وصول مالیات قائل شویم و تصویب کنیم بنده کمیسیون بودجه را تنقید نمی کنم بلکه قدرشناسی هم میکنم البته در کمیسیون زحمت کشیده اند که از هفت کرور کسری بودجه پنج کرور آن رازده اند ولی عرض می کنم در سایر ممالک متدنه دنیا برای مخارج مالیه صد سه بیشتر منظور نمی دارند آنوقت مملکت ایران که امروز فقیرترین تمام ممالک دنیا است دست تصدیی اوبسوی سایر دول دراز است و از دنیای جدید هم شروع باستقراض کرده خوب است برای اداره کردن مالیه خود بیش از سایر ممالک منظور ندارد بنده بنظر می آید خوب است مجلس بوزارت مالیه اعتبار بدهد در حدود صد پنج ادارات خود را در مرکز و ایالات و ولایات تشکیل بدهند این بود نظریه بنده و بیش از این خاطر مبارک آقایان را معلول نمی کنم و تصدیح نمی دهم

رئیس - آقایان مذاکرات را در ماده پنج کافی می دانند (جمعی گفتند کافی است)

رئیس - گدال می کنیم کما فی السابق ارقام خوانده شود بعد رأی بگیریم بهتر است (آقای تدین بمضمون ذیل قرائت نمودند)

ماده ۵ - پیشنهادی دولت وزارت مالیه و گمرکات ۳۳۵۰۲۵ تومان سیصد و پنج خروار و بیست من گندم و چهار صد و چهل دو خروار و شصت من جو - تصویب کمیسیون بودجه دو میلیون و سیصد و هشتاد و دو تومان گندم و جو هم بکلی اسقاط شده است

رئیس - آقایانیکه ماده پنج را موافق پیشنهاد کمیسیون تصویب می کنند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شده ماده هشت قرائت میشود (آقای تدین بشرح ذیل قرائت نمودند)

ماده ۶. وزارت داخله پیشنهادی دولت دو میلیون و سیصد و هشتاد و هفتاد و چهارصد و بیست تومان تصویب کمیسیون بودجه دو میلیون و سیصد و پنجاه هزار تومان
رئیس - در ماده شش مغالطی هست یا خیر؟
آقای آقاسید یعقوب
 (اجازه)

دانشد بنده با بیج دولتی مخالفت نمی کنم برای این که بقای دولت را من خیلی طالبم و این یک حقی است که هر وقت دولت پایدار باشد استقرار مملکت و امنیت برجا می ماند ولی وظیفه و کالتی من را مجاز می کند که عرض کنم هیچکس در صورت اعتبار بقشون برای چیست؟
 در صورتیکه سابق بودجه نظام نه کروزی بیشتر نبوده است این هیچکس در صورتیکه برای این است که از این قبیل مخارج کسر کنیم.
 ما که می خواهیم مثل دول متدنه یک قشون مرتبی داشته باشیم. دیگر حکام را مثل زمان سابق یعنی دوره استبداد بحال خود باقی گذاردن که فراش باشی و تفنگدار باشی و هزار باشی داشته باشند چه معنی دارد. البته بنده هم کمال میل را دارم که نمره قشون روز بروز زیاد شده قوای قشونی ما برگرده به آنوقتی که تاریخ به شرافت مآشاهدت می دهد اما پس از آنکه این نظر را داشته باشیم که قشون این اندازه توسعه پیدا کند دیگر چه طور قبول کنیم که بودجه وزارت داخله این اندازه باشد بازرگان حاکم که بحکومت میرود هزار و پانصد تومان بخرد و او بدیم و این همه آدم هم عقب او باشد در صورتیکه امنیت و انتظام به چه وجه از این اجزاء زیاد حاصل نمی شود بلکه برخلاف اسباب افتخاش هم می شوند حالا اگر بنده داخل در جزئیات نمی شوم ولی عرض می کنم تصویب هیچکس در صورتیکه قشون با این دو میلیون و سیصد و پنجاه هزار تومان برای وزارت داخله با هم جمع نمی شود این مبلغ را تا وقتی تصویب می کردیم که خودشان سوارهای محلی داشته باشند بنده کمیسیون بودجه را تقید نمی کنم بلکه اعضاء آنرا تصدیق میکنند و این حرفها را که می زنم نه برای این است که بگیریم دل من بیشتر از آنها برای مملکت می سوزد. خیر تمام آنها در تنگنای دادن مخارج کمال جدید را بی خرج داده اند و هیچ مسامحه نکرده اند ولی می خواهم عرض کنم که خوب است کمیسیون معتبر بودجه یک نظر دیگری اتخاذ کرده و بوزارت داخله بگوید ما با اینهمه مخارج قشون نمی توانیم این اعتبار را تصویب کنیم و باید مبلغ زیادی از این پیشنهاد کسر نمود آنوقت وزارت داخله هم مطابق آن صورت تشکیلات اداره خودش را بنویسد و بیاورد

بنده خرم در یکی از شهرها یکجائی رفتم گفتند منزل رئیس اجرای حکومتی است گفتیم در صورتی که هدیه هست رئیس اجرای حکومتی برای چیست؟ گفتند هدیه بساط دیگر دارد رئیس اجراء حکومت ترتیب دیگر آنوقت هدیه یک بساطی دارد رئیس اجرا بساط دیگری معاون حکومت بساط دیگر رئیس کابینه بساط دیگر خود حاکم و فرمانفرمای ایالت ترتیبات دیگر همه آقایان حتی خود آقای مشیرالدوله هم می-

رئیس الوزراء - ایرادی که آقای آقا سید یعقوب کردند اساساً صحیح است ولی کمان می کنم درست از جزئیات مصرف دو میلیون و سیصد و پنجاه هزار تومان مسبق نیستید و تصور می کنند مثل سابق سوارهای محلی باقی خواهند بود البته در صورتی که این طور تصور شود ایراد ایشان بجای صحیح است ولی باید بدانند که این دو میلیون و سیصد و پنجاه هزار تومان برای حکام و سوارهای آنها نیست این مبلغ

برای تشکیل دواتر مرکزی و حکام و نظمی ما و قرا - سوارها است
 بودجه قرا سوارها هم با این جهت منظور شده است چون قشون در شهرها ساخلو هستند و نمی توانند آنها را حفاظت کنند و باید حفاظت راه با قرا سواران یا یک تشکیلات شبیه قرا سواران باشد و بقشون ساخلو نمی شود گفت برو راهما را حفاظت کن زیرا قشون خراب و ضایع میشود باید در راهما قرا سواران باشد و البته اگر در یک موقعی اشاری را در زمان زیادی پیدا شدند که قرا سواران دیدند نمیتوانند از آنها جلو گیری کنند فوری خبر می دهند و از قشون ساخلوئی کمک می خواهند البته هر کس تکلیفی دارد و نمی توان قرا سواران را موقوف کرد

در این بودجه هفتصد هزار تومان برای قرا سواران معین شده است و مبلغی از این متعلق بنظمیها است تقریباً از بودجه که برای وزارت داخله از طرف دولت پیشنهاد شده ششصد و سی هزار تومان کمیسیون بودجه کسر کرده است اما در باب فراش باشی و اجزاء حکام که فرمودند فرمایش ایشان صحیح است ولی باید سعی کرد که معاکم عدلیه در همه جا تشکیل شود و البته وقتی معاکم عدلیه تشکیل شد ترتیب فراشباشی و اجزاء حکومت از بین خواهد رفت چنانکه در آنجاها عدلیه نیست حکام دخالت نمی کنند باید در همه جا معاکم عدلیه تشکیل شود لازم است برای اینکه بودجه عدلیه بیش از این منظور شود و البته این مسئله هم بسته بتکثیر عایدات است که دولت باید جدید کرده از یک طرف مخارج را تقلیل و از یک طرف عایدات را تکثیر کنند و در نظر هم دارد که هر چه ممکن شود با موافقت آقایان نمایندگان در تکثیر عایدات سعی و کوشش نماید البته وقتی عایدات اجازه داد که معاکم عدلیه را زیاد کنیم زیاد خواهیم کرد و وقتی که معاکم عدلیه در ایالات و ولایات تأسیس شد طبعاً حکام دخالت نخواهند کرد و اجرائیات حکام موقوف خواهد شد

رئیس - آقای حاج میرزا مرضی اجازه حاج میرزا رضی - بنده با بودجه وزارت داخله مخالف هستم اگر چه حضرت اشرف آقای رئیس الوزراء فرمودند سوارهای ایالتی از بین میرود ولی فرمودند قرا سواران باقی خواهد ماند صحیح است قرا سواران باید برای حفظ امنیت راه ها باشد ولی نه قرا سوارانی که فقط اسم باشد بدون رسم بودجه قرا سواران را حکام میخورند و قرا سواران وجود خارجی ندارد که البته روزی نیست که تلگراف شکایت از تجار یزد و کرمان نرسد باینکه در راه هفده هجده هزار تومان با سم قرا سوارانی میگیرند

غالب اوقات مال التجاره تجار را دزدها میبرند حکومت هیچ اقدامی نمیکنند اما اینکه فرمودند در هر کجا عدلیه هست حکام دخالت نمیکنند بمکس است هر کجا کسی می خواهد عدلیه و مالیه تو کر او باشد نظمی که تو کر آنها است حکام حقوق نظم به ما می گیرند

و میخورند سهل است یک چیزی هم دستی از رئیس نظمی می خواهند بگیرند البته یک هجده نظمی هم مجبور است که برود تهمت بزند تا بتواند از آنها باقسام مختلف پول بگیرد بنده با این طرز تشکیلات مخالفم و عرض می کنم در صورتیکه حکام در ولایات کارشان کمتر از رؤسای ادارات است چرا باید حقوقشان زیاد تر باشد

مثلاً در یک ولایت نظمی برای حفاظت نظام نیست و یک رئیس دارد و هر دائره شغل مخصوص دارد مگر حکومت که بدون شغل حقوقش از تمام رؤسای ادارات بیشتر است در صورتی که باید حقوق او با رئیس مالیه و رئیس عدلیه و سایر رؤسای ادارات مساوی باشد البته وقتی این قضایا را منظور ندارند و حکومت در ماه هزار و پانصد تومان حقوق بگیرد از این تمهیدها که می کنند دست بر نخواهد داشت و یک عده را بنام یا بگیرد لغت می کنند و یک مشت را با دولت یاقی می کنند البته وقتی حقوق او با روسای عدلیه و مالیه مساوی باشد هم بهتر است و هم منافع زیادی بدولت خواهد رسید

مخبر - گرچه پس از توضیحاتی که حضرت اشرف آقای رئیس الوزراء داده اند بنده تصور نمی کنم که دیگر مورد مذاکره باقی باشد ولی حالا می بینم باز یک اظهاراتی می شود و بنده مجبورم خاطر آقایان را متذکر کنم باینکه وقتی قانون از مجلس می گذرد نظر قانون گذار باید متوجه مسائل کلی و عمومی باشد قانون برای موارد مخصوص نیست برای اشخاص نیست تمام قوانین که در عالم بواسطه نظر داشتن یک عده مخصوصی گذشته باشد غلط است حالا هم آقایان از طرز رفتار و اخلاق حکام یک تنقیدی می کنند این تنقیدات و ایرادات تمام صحیح است اما آیا راه اصلاح این است که ما بیائیم و برای این معایب اخلاقی و اجتماعی یک معایب دیگری هم بیافرینیم خیر البته بایستی مجلس سعی بکند و اصرار کند و نمایندگان ملت نظارت کنند که دولت جلو گیری از تجاوزات و بد رفتارها و ظلمها و تعدیهای حکام و اجزای آنها نکنند اما باید دید که امروز ما قادر هستیم یک وزارت داخله را که مقدم بر سایر ادارات است با کمتر از این مبلغ اداره کنیم؟ خیر برای اینستکه همانطور که آقای رئیس الوزراء فرمودند امروز با همه ترقیاتی که قشون ما کرده است هنوز در تمام نقاط مملکت قشون نداریم البته خود نماینده محترم کرمان بهتر می دانند که در کرمان هنوز ما قشون نداریم در صورتیکه اهالی کرمان و همسایگانش هم معصوم نیستند البته دزد دارد قطاع الطريق دارد خوب با اینها چه باید کرد و به چه ترتیب از این دزدها باید جلو گیری کرد؟ یک وزارت داخله را که شما مسؤول نظم مملکت می کنید چه ترتیب از این دزدها جلو گیری کند البته خیلی منطقی نبود اگر شاهم مثل آقای حائری زاده منکر اساس وزارت داخله می شدید و یک ولایتی اقامه می کردید اما این عقیده انشاه الله

برای صد سال دیگر خوب است از ایشان باید سؤال کرد که در سایر ممالکی که از ما متمدن ترند و قوای سوسیالیزم و کمونیست هم در آنجا خیلی ترقی کرده و احزاب خیلی زیاد و قوی دارد در کدام یک از این ممالک وزارت داخله را از بین برده اند حالا این مسائلی است جدا گانه که نمیخواهم داخل آن بشوم ولی اگر کسی آن اظهارات را بکند با فکر خودش منطقی تر خواهد بود از اینکه نه قائل بعقد باشد و نه قائل به بودن آن و بطریق صحیح یک نظر اختصاصی داشته باشد اینکه چرا فلان سوارچولو فلان دزدی را نگرفته یا فلان حکومت بد رفتار کرده است اینها نباید در قانون منظور باشد و قانون باید نظر کلی داشته باشد امروز ما در اینجا قانون بودجه مینویسیم و قانون گذاری می کنیم و بشکایت از سوء رفتار حکام بعضی از آقایان چنین تصور می کنند که ما در یک مملکتی هستیم که هیچگونه تشکیلاتی در آنجا نبوده و میخواهم تازه یک تشکیلات بدیم در صورتی که اینطور نیست در اینجا مدتهاست یک تشکیلات و یک جریاناتی بوده و بالاخره ترتیب امور یک صورتی بخود گرفته است امروز وقتی که ما می خواهیم بودجه بنویسیم باید دو چیز را در نظر بگیریم یکی نظر اقتصادی که البته مقدم است و باید سعی کنیم بودجه را با این نظر تعدیل کنیم که جمع و خرج یک موازنه پیدا کند که - احتیاج به خارجی نداشته باشیم و در ضمن هم نظر آقایان باید معطوف باین مسئله باشد که دواتر و ادارات زیادی و چرخهای مندرس بی معنی که هیچ فایده ندارد و ماندنش هم مضر است آنها را حذف کنیم که هم نظر اقتصادی منظور شده باشد هم نظر اصلاح والا چنانچه آقای فهیم الملک اشاره فرمودند دخالت کردن در جزئیات و کارهای اداری از وظایف قوه مقننه خارج است ما یا قائل بتفکیک قوا هستیم یا نیستیم اگر هستیم یک حکومتی که رئیس قوه مجریه است و ما با اظهار اعتماد می کنیم باید او برای اداره کردن امور یک اختیاراتی داشته باشد

ما در کمیسیون بودجه از نقطه نظر رعایت اقتصادی ششصد و سی و دو هزار چهارصد و بیست تومان از بودجه وزارت داخله کسر کردیم و گفتیم وزارت داخله ما مکلف است برود در حدود این بودجه که برای او تصویب کرده ایم تشکیلات خودش را بنویسد و بر دوشه جزء خودش را بمجلس شورای ملی بیاورد البته اگر یک تأسیس جدیدی بود و تشکیلات سابق در کار نبود یک ماخذی نداشتیم که بگوئیم دو میلیون و سیصد هزار تومان یا سه میلیون یا فلان قدر برای اداره کردن وزارت داخله کافی است یا نیست.
 اما اینطور نبود و ضمناً با وزارت داخله سابق هم تقاطی نظر شده و این مقداری که کسرش هم از نقطه نظر اقتصادی و هم از نقطه نظر اصلاحی مفید نبود و البته وقتی هم که بودجه جزء بمجلس آمد ممکن است آقایان نمایندگان بدقت ملاحظه فرمایند و اگر لازم باشد

مقداری کسر کنند البته بنده هم تصور می کنم یک موقعی که برای نمایندگان هست و بتوانند در تشکیلات مملکتی امان نظر بکنند همان موقع تصویب بودجه است ولی این را هم باید در نظر داشت که این امان نظر در بودجه اعتباری نیست برای اینکه هر چه حالا گفته می شود از روی یک حدتها و خیالات میباشد یک نفر رئیس دولت یا وزیر داخله هم که در اینجا نشسته اند که هنوز وقت نکرده اند که بودجه جزء خود را تطبیق کرده و بمجلس تقدیم کنند و چنانکه بعضی از آقایان رفقا فرمودند ممکن است ما حالا این بودجه اعتبار را تصویب کنیم وقتی که بودجه های جزء را بمجلس آوردند آن وقت موقع برای مذاکرات خواهیم داشت

رئیس - آقای حائری زاده (اجازه)

حائری زاده - آنچه معلوم و معق است این است که مالیاتی را که رعیت می دهد یک سواجبی است که بخد متگذاران خود می دهد که مأمورین دولت باشند و ما از طرف رعیت این مملکت که مالکین حقیقی این آب و خاک هستند و کالت داریم کسانی را که مستخدم دولت هستند مطابق خدمت آن ها حقوقشان را تصویب کنیم و بفهمیم در مشاغل دولتی چه خدماتی را عهده دار هستند ما مطابق ترتیبات امروزه با صرفه جویی حقوق بآنها بدهیم. من هنوز نفهمیدم شغلی را که وزارت داخله دارد که سایر ادارات نمی توانند این شغل را انجام بدهند چیست که ما فلان مبلغ اعتبار برای وزارت داخله تصویب کنیم. وزارت داخله عهده دار انتظامات است قشون ما از پنجاه سال قبل تا کنون هیچوقت مشغول جنگ با خارجی نبوده و همیشه مشغول سر کوبی اشرار داخلی بوده و تقریباً انتظامات داخلی را قشون عهده دار است در سه بیچی نیل بودجه وزارت جنگ و وزارت داخله ۳ میلیون و سیصد هزار تومان کسری بوده است و حالیه کمیسیون بودجه یازده میلیون و سیصد هزار تومان و کسری بودجه این دو وزارت خانه را معین کرده است. خوب در صورتی که انتظامات داخلی را قشون عهده دار است و نظمی در شهرها هست و عدلیه و بلدیه هست چرا بیائیم هفتصد و شانزده هزار تومان و کسری برای حکام و فرمانفرمایان مملکت قرار دهیم من مجبورم عقاید خود را که در جلسه قبل هم عرض کرده ام تجدید کنم.

این مملکت با فقر امروزی اینهمه وزارتخانه لازم ندارد فقط یک وزارتخانه انتظامات لازم است و یک وزارتخانه جمع آوری عایدات هم از عایدات است و تلگراف و معادن و حق العبور مستقیم و غیر مستقیم یک وزارت هم برای سیاست خارجی لازم است و یک وزارتخانه هم برای اینکه ما را از جمل مستشاران خلاصی در آید مستقنی سازد که هر روز دستمان بطرف اروپا بیا دراز نیابد و مستشار دعوت کنیم. یک وزارت عدلیه

هم لازم است .

فقط مادر مملکت این پنج وزارتخانه راهم لازم داریم . وزارتخانه که امروز بنام داخله هست فقط مرکب است از يك عده اشخاص محترم این مملکت که در هیچ اداره بواسطه نداشتن معلومات نمیتوانند داخل شوند و در این وزارتخانه داخل شدهاند قبل از مشروطیت حکام مأمور وصول مالیات بودند در امور قضائیه دخالت میکردند . انتظامات بعد از آنها بود ولی پس از مشروطیت کارها تقسیم شد مثلاً امور قضائیه باعدیله شده است در صورتیکه ما می بینیم در ولایات رئیس قوه قضائیه حقوق ندارد و باید از تمول شخصی خودش اعاشه کند در صورتیکه پذیرفتن قاضی هزار شرط دارد و کسی پذیرفتن مأمور وزارت داخله هیچ شرط ندارد و هر دزد بی سواد می تواند مأمور وزارت داخله شود و برای غارتگری يك حکم را مدرک خودش قرار دهد و مردم را بچاپید و حقوق مردم را زیر پا بگذارد .

این حکامی که تاکنون این اندازه مال مردم را چاپیده اند کدام مجازات را درباره آنها اعمال کرده اند و کدام یکشاهی را از آنها پس گرفته اند مثلاً پس سردار ظفر بختیاری حکومت یزد بود و از بس اجحاف و تعدی کرد مردم بوزارت داخله متظلم شدند باهمه قسم مدارک و اسناد و پس از نظمهات زیادی کفیل وزارت داخله میگفت تا مدتی صبیح در دست عارضین باشد ادعای آنها را نخواهیم پذیرفت در صورتیکه یکی از مدارک آنها سندی است باامضای خود سر سردار ظفر که صد و پنجاه هزار تومان از رهیت یزد گرفته وزارت داخله می خواست اقل این پول را از سر سردار ظفر پس بگیرد .

بهر حال تا وقتی که وزارت داخله از این قبیل مأمورین دارد البته باید آنرا خراب کرد و ایندرخت زهر دار را باید سوزانید

در سنه بیست و نهم میل ۷۱۶ هزار تومان بودجه فرمانفرمایان بوده است بنده بجای دیگر کار ندارم و مسیوق نیستم فقط یزد را عرض میکنم که در سنه بیست و نهم میل ۶۱۵۲۰ تومان بودجه قراقران آنها بوده که هجده هزار تومان از آنرا کسر کرده اند در صورتی که شغل حکومت را که ممکن است رئیس تلگراف یا امین مالیه عهددار شود و هیچ اشکالی ندارد از آن هیچ کس نکرده اند اما اشخاص نظامی را که باید حقوق زیادتر بدهند تا حفظ انتظامات مملکتی را بنمایند از او کسر میکنند فلان خان زاده یا شاهزاده که برای حکومتش هزار واسطه تعیین میکند باوجود این حقوق او کسر نمیشود علت تمام این ترتیبات این است که در این مملکت اصول محافظه کاری در کار است امروزه که ما کسر بودجه داریم و برای يك میلیون دلار دست گدائی بطرف آمریکا دراز می کنیم و باین بدبختی هستیم نباید این وزارتخانه های زیادی را حذف کنیم تا وقتی که بوزارت معارف سی هزار تومان بیفزاییم یا سه هزار تومان از آن بکاهیم چندان فرق نمیکند و خرابی و آبادی ندارد ولی وزارت داخله که

کرور بودجه او است باید حذف شود که هم کرور صرفه دولت است و بقدر بنباه کرور هم مردم راحت میشوند ممکن است شغل حکومت را امین مالیه پارسی تلگراف عهده دار شود .

آقای مخبر میفرمایند که تشکیلات مملکتی بسا مربوط نیست و دولت عهددار این امر است من باز هریض جلسه سابق خود را تجدید می کنم این اعتبارات که بدولت داده میشود که تشکیلات مملکتی را درست کنند مگر چه چیز است ؟

مخبر - اصلاح است

حائری زاده - مگر اجازه تشکیلات جدید بدولت داده نمیشود ؟ کمیسیون بودجه خود را يك مهندس دانسته است و نقشه این مملکت را طرح کرده و بدست دولت داده است که اجرا کند و بنده مدعی هستم که این نقشه غلط است مملکت دشت وزارتخانه لازم ندارد و برای فوائد عامه که پنجاه و دو هزار تومان عایدات دارد شصت هزار تومان بودجه لازم نیست و غلط است دیگر رضی ندارم

رئیس - آقای امین الشریعه

(اجازه)

امین الشریعه - آقای حائری زاده فرمایشاتی فرمودند و همان دلایلی که اقامه میفرمایند رد آن فرمایشات را می کنند زیرا خودشان میفرمایند مالیات را ملت میدهد و باید بمصارف خود ملت خرج شود این حرف صحیح است ولی باید ملترا شناخت و فهمید که چه اشخاصی هستند و کدام طبقه هستند و اساس ملت را چند طبقه تشکیل میدهد ؟

اساس ملت هر مملکت سه طبقه است : زارع ، تاجر ، کاسب بقیه تمام کار کن اینها هستند که باید آنها را بکار وادارند . باید مصارف مملکتی را از روی توده و جامعه ملت ترتیب داد (چنانکه آقای مخبر محترم اشاره فرمودند و خودتان هم در ضمن بیاناتتان تصریح فرمودید) بایستی قوانینی که وضع میشود بمقتضای مصالح عمومی باشد نه بنظر خصوصی البته عملیات حکامی که در ولایات خارج از حدود خودشان رفتار می کنند موجب الغاء وزارت داخله و تشکیلات آن نخواهد بود در مقامی که صلاحیت دارد باید این تجاوزات را تعقیب کرد و از آنها جلوگیری نمود . باید مجلس و نمایندگان قوانینی که بیشتر اعمال و اقدامات آنها را محدود می کنند وضع کند و ناظر اجرای آنها باشد و باید يك قانون عمومی وضع نموده و مصالح عمومی را در نظر گرفت و بروی آن حکم کرد و اما اینکه فرمودند وزارت داخله را باید لغو کرد و از بین برد لازم نیست باید در این باب فکر کرد زیرا این يك مطلبی نیست که در چنین مکانی که مرکز افکار عامه است گفته شود و اگر از این ستون رد بشود و مجلس اهمیت باین حرف ندهد معلوم نمیشود که این حرف موافق مصالح عمومی بوده یا نبوده . بنده عرض میکنم که اگر بخواهیم وزارت داخله را حذف کنیم آیا بجای آن باید يك تشکیلاتی بگذاریم

شریر است البته هر طایفه نجیب دارد شریر هم دارد ایران دارای گردنه ها و مردان سلحشور انفسار کسبخته و مسلح است همه ایرانیها اهل طهران و هیئت مقتنه دارالشورای ملی نیستند که از روی قانون حرف بزنند . وقتی که در گردنه ها و صهارای و برای تماشای کردیم می بینیم که احشام دولت را همان حکام که نمایندگان با عظمت دولت هستند حفظ میکنند بیشتر این ملت را سردمانی تشکیل میدهند که با بودن جمیع دوائر عدلیه و نظمیه و غیره باز وقتی که حاکم مزول میشود مثل اینست که دست و پای آنها باز شده و بنای شرارت را میگذازند و تمام متوجه این هستند که حکومت جدید کی است هر ضه دارد یانه قدرت دارد یانه کافی است یا اینکه میشود دندانها را شمرد اگر بگویند در موقع ظاهر يك نفر با او نهار میخورد دیگر باو اعتنا نمی کنند آنهائی که اهل ولایات هستند و سیر آفاق را کرده اند خوب ملتفت این نکات و دقائق هستند ولی آنهائی که از طهران بیرون نرفته اند نمی توانند مقررات و مقتضیات مملکت را بفهمند که در موقع عمل چرخ ادارات بدون وجود حاکم مقتدر به گل فرو میرود و بیرون نمی آید . بعضی مطالب هست که در عالم خیال مقدس و مشتمع است لیکن عملی نیست . اگر فقط برای گفتن است بنده بالاتر از آن را میگویم

ولی در موقع عمل ما محتاج هستیم بوزارت داخله و سایر دوائر وزارتخانه ها و حکام مقتدر و عمال فوق العاده اما در همین حال باید حقوق مردم را هم حفظ کرد و حکام باید از وظائف قانونی خود خارج نشوند و از سوء رفتار آنها کاملاً جلوگیری نمود و چون غالب مطالب دیگر را هم سایر آقایان فرمودند دیگر بنده عرض نمیکنم

رئیس - اگر آقایان موافق باشند چند دقیقه تنفس داده شود ؟ انتخاباتی که باید در جلسه قبل بشود فراموش شده حالا که تشریف می برند بیرون اعضائی که باید برای کمیسیون تعیین شوند معین بفرمائید

(در این موقع جلسه برای تنفس تعطیل ویس از نیم ساعت مجدداً تشکیل گردید)

رئیس - آقای دولت آبادی (اجازه)

حاج میرزا علی محمد دولت آبادی - بنده در موقعی که در کلیات بودجه شور میشد نظریات خود را در باب وزارت داخله عرض کردم و آقایان هم نظریات خودشان را بیان فرمودند لیکن در اینجا چون آقای مخبر فرمودند که در همه جای دنیا تشکیلات وزارت داخله هست و چگونه میشود نباشد بنده هم ناچارم که عرض کنم که در هیچ جای دنیا مثل ما حکام ندارند و اگر بفرمایند مثل ما حکام ولات دارند بنده بکلی تکذیب میکنم .

آنها البته در تحت يك قانون و انتظامی ولات دارند که وظایف خودشان را انجام میدهند نه اینطور حکامی که ما میفرستیم که مختار و فصال ما پشاه هستند و هر کاری که میخواهند می کنند هیچ جای دنیا همچو

حکامی ندارد پس اگر ما محتاج بحکومت باشیم باید يك حکومتی را قائل باشیم که نسبت بقراء و ضعفاء ظلم و تعدی نکند و اموال مردم را بزور ارا آنها نگیرد ما نباید خودمان را گول بزنیم . اگر در مملکت ما قانون هست پس چرا نسبت بيك طبقه هادی مملکت آن قانون مجری است و نسبت بيك طبقه دیگر مجری نیست ملاحظه می کنید در روزنامهجات که مدعی العموم اینهمه اقامه دعوی میکنند غالباً اینطور است که فلانکس یا حسین دلاک بجرم فعاشی محکوم است ولی نسبت بیکی از مأمورین دولتی و با وزارت داخله که سه هزار تومان مال مردم را میبرند هیچگونه اقامه دعوائی در روزنامهجات ندیده ایم هنوز ابداً ندیده ایم که یکی از این قبیل مردم را در تحت محاکمه آورده باشند یا اداره مدعی العمومی ما کدر سال مبالغی پول می گیرد و از تعذبات آنها جلوگیری کرده باشد پس مجبوریم در اینجا اول قدمی را که بر میداریم يك کاری کنیم که تا اندازه که ممکن است جلوگیری از مظالم حکام و تعدیات آنها بشود و وظایف آنها را معین و عملیات آنها را محدود کنیم در این جا آقای رئیس الوزرا يك چیز دیگری ذکر کردند که بر مخالفت بنده افزود و آن مسئله قراقران بوده که فرمودند سالی هفتصد هزار تومان از برای آن تعیین شده است در صورتیکه برای طرق و شوارع اقل باید یا زنده یا شانزده هزار قراقران یا ژاندارم داشته باشیم و این هفتصد هزار تومان چهار پنج هزار نفر را بیشتر کفایت نمیکند و البته این عده قلیل نمی توانند تمام طرق و شوارع را کاملاً محافظت کنند بخصوص اگر به ترتیب سابق قراقرانی جزء اداره حکام باشد بر بدبختی های ما بیشتر افزوده میشود زیرا سابق معمول این بوده است که حکام حقوق آنها را می خوردند و از آنها اضافه هم می گرفتند لابد قراقرانها هم باشد مجبور خواهند بود چساول و دزدی کنند و باقسام و انواع مختلف از سایرین پول بگیرند باین مناسبت عرض میکنم که اگر ممکن میشود فقط برای نظمی و بلدی و حکام يك حقوقی معین کنند و بقیه آنرا بدهند بوزارت داخله یا بوزارت جنگ که يك امنیه صحیحی تشکیل بدهند . اگر چه در تحت نظر وزارت داخله هم طوری بکنند که مرتب و منظم باشد نه آن طوری که در تحت نظریات حکام بوده است .

مخبر - اولاً بنده ذکری از اروپا کردم از نقطه نظر اساسی بود و در جواب آقایانی گفتم که میخواستند بگویند وزارت داخله زاید است و بسایه حذف شود والا میدانم و نماینده محترم هم تصدیق دارند که بنده معتقد نیستم که طرز حکومت ولایه در این مملکت شبیه به حکومت های اروپائی است . خیر بلکه اگر در مقام مقایسه بر آئیم باشد بالاتر از این عرض می کنم و از آقای محترم سؤال می کنم کدام يك وجه قسم از کارهای ما (که همه صرف تقلید است) توانسته است شایهت بیکی از تاسیس اروپا پیدا کند تا این یکی را گفته باشیم .

اگر کسی خودش را موظف بداند و بصفتها تاریخ نظر افکند خواهد دید که در تاریخ قرون وسطی

یا در قرون جدید نمیتواند يك موقعی پیدا کند که وضیعت داخلی مملکت مسا با ممالک اروپا مشابهت داشته باشد . اگر این مطلب را خارج از موضوع عرض کردم برای این بود که این ایراد مقایسه که فرمودند بر بنده وارد نیست .

اما در اینکه فرمودند وزارت داخله بواسطه بی اعتدالی حکام باید حذف شود بنده هم معتقدم که ظلم و بی اعتدالی در این مملکت زیاد است و این مطلب واضح و مبهرن است و بهیچوجه محتاج باستدلال نیست ولی این معایب بواسطه نبودن تشکیلات منظم است باید قدهائی برداشت که از این تعدیات جلوگیری نمود و وجود ما هم در اینجا برای همین کار است و هر اندازه که میشود باید از این بدبختی جلوگیری کنیم پس بنا بر این چه باید کرد ؟ آیا باید از بودجه وزارت داخله کسر بکنیم (بقول شاهزاده سلیمان میرزا اینجا قضیه فتوی است) بنده فتوایم این نیست آقایان دیگر مختارند اما قضیه قراقران و مسائل راه که آقای رئیس الوزرا اشاره کردند مقصودشان این بود که در بودجه وزارت داخله يك عنوانی هم باسم قراقران وارد . حالا اگر از اظهار ایشان این نتیجه را میخواهیم بگیریم .

تمام نقاط مملکت محافظتش با آنها است اینطور نیست و خاطر آقایان باید متذکر باشد که در چندین قبل ما يك تشکیلات ژاندارمری داشتیم و این تشکیلات موظف بودند که در تمام نقاط پست داشته باشند و ژاندارمری هم يك مدتی خوب اداره میشد بعد چهار يك مصیبتها و يك فترت هائی شاد و این تشکیلات علاوه بر حفاظت راه و قراقران يك نوع وظیفه دیگری هم پیدا کرده بود یعنی حقیقاً قشون هم شده و نظریات ترتیب بود که اخیراً ژاندارمری را با کلیه تقسیمات دیگر نظام یکی کردند و يك اداره قشونی درست کردند بهر حال مسلم است آقای رئیس الوزرا مطالبات خواهند فرمود که در مورد این اعتبار بودجه برای وزارت داخله بنویسند و باین ترتیب جدیدی که در وزارت جنگ پیش آمده ناچار خواهند بود که يك مذاکراتی بکنند که اینکار بيك قسمت از قشون تعلق بگیرد یا اینکه يك ترتیب دیگری داده شود ولی بحث در این موارد عموماً زود است ما باید صبر کنیم و به بینم پس از مطالعات و تبادل نظر وزارت جنگ و اداره قشونی چه رویه را اتخاذ خواهند نمود و البته تصدیق می فرمایند که برای دولت هنوز ممکن نشده است آن مطالعات را بکنند و همان وقت هم کژاندارم داشتیم باز در بودجه وزارت داخله يك اسم قراقران بود و این اسم برای این بود که در نقاط کجای ژاندارمری توسعه پیدا نکرده بود و ژاندارم در آنجا نبود در بودجه وزارت داخله باین اسم حقوقی گرفته میشد این فرمایش را هم که آقای رئیس الوزرا در خصوص قراقران فرمودند راجع بآن قسمت بود حال در آیه نمیکند و خرابی و آبادی ندارد ولی وزارت داخله که

محتاج بمطالعه دولت است و باید درموقعی که بودجه های جزء را بمجلس می آورند آنوقت آقای حاج میرزا علی محمد نظریه و تنقیدی داشته باشند و عقیده شان این باشد که قراقران نباید باشد آنوقت این مذاکره خواهد بود

رئیس - آقایان محقق العلماء و صدر الاسلام و آقای آقا سید فاضل پیشنهاد کرده اند که مذاکرات کافی است

(جمعی گفتند کافی است)

رئیس - رای میگیریم بماده ششم ضمیمه **فهییم الملک** - بنده يك توضیحی می خواستم

رئیس - بفرمائید

فهییم الملک - آقای رئیس الوزراء فرمودند در جزء بودجه وزارت داخله خواهد بود و نظمی و ادارات مرکزی وزارت داخله خواهد بود خواستم بدانم که راجع به بلدیها چه نظریه ای دارند آیا بودجه آنها هم جزء همین اعتباراتی است که وزارت داخله داده می شود یا به ترتیب دیگری است چون در کابینه سیاه بودجه آنها را از وزارت داخله خارج کردند و يك مالیاتهای را باسم عایدات بلدی برای آنها تخصیص دادند حاصل اینکه بودجه تشکیلات بلدیها هم جزء وزارت داخله است یا تشکیلات دیگری است و آیا کابینه حاضر در این خصوص چه نظریه دارند

رئیس الوزراء - آقای فهییم الملک البته می دانند که بلدی و انجمن های ایالتی و ولایتی جزء ادارات دولتی محسوب نمی شوند و جزء ادارات اجتماعی هستند و در این بودجه وزارت داخله بودجه بلدیها نیست و بلدیها بودجه علیحده دارند که مرتب شده پس از آنکه در هیئت دولت مطرح مذاکره گردید و خاتمه پیدا کرد به مجلس شورای ملی پیشنهاد خواهد شد

رئیس - رای می گیریم به ماده ششم . آقایانیکه ماده ششم ضمیمه را تصویب می فرمایند قیام نمایند

(اکثر نمایندگان قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد . ماده هفتم ضمیمه مطرح است

(آقای تدین بضمون ذیل

قرائت نمودند)

ماده هفتم - پست و تلگراف پیشنهادی دولت مطابق بودجه بیچی ذیل يك میلیون هشتصد و هفتاد و هشت هزار و نهصد و هشتاد و هشت تومان تسویبی کمسیون بودجه يك میلیون و سیصد و هشتاد هزار تومان

رئیس - در ارقام گویا اشتباهی شده است

مخبر - در موقع مذاکره گویا يك اختلافی بین ارقام بود ولی بعد از رسیدگی موازنه بارقم دیگری معلوم شد تفاوتی نیست

رئیس - در هر صورت در ارقام تسویبی کمسیون

کاخلافی نیست

مخبر - خیر

رئیس - آقای فتح الدوله . مخالفند

فتح الدوله - بلی بطوریکه سابقاً عرض کردم وزارت پست و تلگراف در تحت نظریه کمسیون اداره می شود و نمی شود قائل شد که وزارت پست و تلگراف يك تشکیلات زیادی باشد که در نظر گرفته شود که آن را حذف کنند و از آن طرف حقوق اعضا هم بقدری کم است که نمی شود از حقوق آنها کم کرد و کمسیون تقریباً يك کروار بودجه پیشنهادی دولت کسر کرده است بنده نمی دانم این کسری از کجا حذف خواهد شد و اگر از حقوق اجزاء باشد که بنده عرض کرده ام بقدری کم است که قابل کسر نیست

باین معنی اشخاص که داخل در تلگراف خانه می شوند ابتداء حقوق آنها ده تومان است و بعد از سی یا چهل سال خدمت حقوق آنها صد یا صد و پنجاه تومان خواهد شد باین ترتیب بطور می شود از حقوق آنها کسر کرد

پس خوب است آقای مخبر توضیح بدهند تا بنده بدانم این مبلغ را از کجا باید کسر نمود

مخبر - مذاکراتی که راجع به بودجه وزارت پست و تلگراف شده است با حضور وزیر سابق و نماینده دولت بوده و با موافقت نظر دولت این بودجه قطع شده است

رئیس - آقای فهییم الملک موافقت یا مخالف

فهییم الملک - بنده موافقم و بعد از يك مخالف عرض خواهم کرد

رئیس - آقای نظام الدوله حضور

نظام الدوله - بنده هم موافقم

رئیس - آقای حائری زاده مخالفند

حائری زاده - بنده عقیده دارم که اصلاح وزارت پست و تلگراف لازم نیست و چیز زیادی است اداره تلفون در این مملکت وزارتی ندارد و فقط مدیری دارد و حوائج مردم هم بخوبی رفع می شود پس این وزارت خانه هم می شود یک نفر مدیر داشته باشد و ما عایدات آن را جمع آوری کند

رئیس - آقای فهییم الملک (اجازه)

فهییم الملک - بانظر آقای حائری زاده هم چندان تفاوتی در بودجه پست و تلگراف پیدا نمی شود زیرا اداره پست و تلگراف هر کدام يك اداره بزرگی هستند و در تحت نظر وزیر اداره میشوند فقط تفاوتی که دارد حقوق شخص وزیر است و البته چون دولت برای مشاوره در امور سیاسی مملکت محتاج يك عده اعضا خواهد بود چه فرق میکند چه وزیر مشاور باشد چه وزیر پست و تلگراف ولی بنده میخواهم يك سؤالی از آقایان وزراء و مخصوصاً از آقای وزیر پست و تلگراف بکنم يك عده سیم های تلگراف است که بموجب قرارداد دولت روس بدولت ایران واگذار شده است خواستم ببینم که دولت در این باب اقدامی

کرده است یا نه و مخارج آن در جزو بودجه وزارتخانه منظور شده است یا خیر

وزیر پست و تلگراف - در بودجه جدیدی که بناء است صورت جزء آن بمجلس شورای ملی بیاید مخارج سیمها از قبیل تعمیرات و غیره منظور خواهد شد ولی اگر من بعد وزارت پست و تلگراف لازم بدانم سیمهای جدیدی احداث کند طبیعی است بمجلس پیشنهاد خواهد شد و بتصویب نمایندگان ایجاد سیم جدید خواهد نمود

حائری زاده - آقای فهییم الملک فرمودند نداشتن وزیر پست و تلگراف تفاوتی نمی کند بنده عرض می کنم کمسیون بودجه که از بودجه معارف سی هزار تومان کسر میکند ممکن است از بودجه وزارت پست و تلگراف هم کسر نمود بصرف دیگر مملکتی برسانند ماهر چه می توانیم باید در فکر تقلیل مخارج باشیم اگر وزیر مشاوره لازم دارند ممکن است از اشخاصی که لایق می دانند بطور افتخاری دعوت کنند که تعدیلی بر رعیت نشود بنده می دانم اشخاصی که دعوت می شوند از سرمایه داران مملکت هستند و برای آنها فرق نمیکند حقوق بگیرند یا نگیرند ولی برای رعیت بدبخت خیلی فرق میکند

رئیس - آقای سهام السلطان (اجازه)

سهام السلطان - آقای فتح الدوله فرمودند که از بودجه وزارت پست و تلگراف ۵۰۰۰۰۰ تومان کسر بنده شده عرض می کنم در این رقم اشتباه شده است بودجه یک سال تلگراف خانه در پیشنهاد وزارت مالیه ۸۱۲۳۳۸ تومان نوشته شده است بعد در حاشیه توضیح داده شده است که در سه بیچی ذیل مخارج ۵۰۸۰۰۰ ۶۴۴۰ تومان بوده است و يك میلیون و خورده هم بودجه اداره پست است که روی هم رفته ۱۶۹۰۸۵۸ تومان بوده است و حالا يك میلیون و سیصد و هشتاد هزار تومان تصویب شده که تفاوتش تقریباً ۳۰۰۰۰۰ تومان است

و این را که فرمودند از حقوق اجزاء کسر خواهد شد جز از مخارج فوق العاده و مخارج ییلاق و مخارج حمل و نقل کسری می شود و ممکن است در مواجب اجزاء هیچ تفاوت حاصل نشود و همانطور که عرض کردم از حقوق اجزاء کسر نمی شود و فقط از این سه قلم کسر خواهد شد و میزانش هم تقریباً ۳۱۰۰۰۰ تومان است

رئیس - آقای نظام الدوله موافقم

رئیس - آقای آقا سید یعقوب موافقت یا مخالف

نظام الدوله - موافقم

رئیس - آقای آقا سید یعقوب موافقت یا مخالف

آقا سید یعقوب - بنده موافقم

وزیر پست و تلگراف - راجع به بودجه پست و تلگراف باین رویه که نمایندگان بیان فرمودند بنده اشکالی برای خودم فرض نمیکند بنده در حدود همین بودجه که معین شده است اقدام می کنم

که بطوریکه آقایان نمایندگان مایل هستند رفتار شود یعنی ادارات زاید را حذف کنیم و از مخارج فوق العاده جلوگیری کنیم و آرزوی بنده هم همین است ولی چون کاملاً داخل جزئیات بودجه نشده ام و از خارج در موضوع بستخانه و تلگرافخانه مطالبی میشنوم شاید برای انجام این خدمت مجبور شدم در حقوق اجزاء هم تصرفاتی بکنم اگر مجبور شدم آزاد هستم یا نه

مخبر - این سؤال آقای وزیر پست و تلگراف بکفندی اسباب تعجب است چون البته خاطرشان مستحضراست که در کمسیون بودجه از نقطه نظر اعتبار این بودجه را نوشته اند و وزیر مختار است از اینکه از حقوق اجزاء کسر بکنند و ادارات زیادی را حذف کند یا نکند و اینکه بعضی از رفقای ما تکرار می کنند برای این است که معال ب روشن شود چون درموقعی که در کمسیون بودجه این بودجه اعتباری نوشته میشد صورت جزء اشخاص حقوق بگیر معلوم شود که ما بگرویم این آدمی که صد و پنجاه تومان می گیرد سی تومان زیاد است یا دو صد تومان زیاد است و باید صد و پنجاه تومان بشود بنابراین با توافق نظر وزیر يك قلمهای درشتی را در نظر گرفتیم و کسر کردیم و برای هر يك از وزارتخانهها بوزیر اختیار دادیم که در حدود این اعتبار بودجه جزء خودشان را تهیه نموده و به مجلس بفرستند و درموقعی که بودجه جزء رسیده آنوقت در کم و کسر اوصاحت خواهد شد

رئیس - آقای آقا سید یعقوب مخالفند

آقا سید یعقوب - موافقم

محقق العلماء - بلی موافقم (بعضی گفتند مذاکرات کافی است)

رئیس - مذاکرات کافی است ؟ (جمعی گفتند بلی)

رئیس - رای می گیریم بماده هفتم ۰۰۰۰۰ **نظام الدوله** - بنده سؤالی داشتم از آقای

رئیس - بفرمائید

نظام الدوله - چون آقایان فرمودند مذاکرات کافی است بنده هم باختصار عرض می کنم تنها بودجه که با فکر کمسیون بودجه تطبیق کرده است همین بودجه است آنوقت متأسفانه تنقید میکنیم چرا کم نوشته شده است خیلی جای تعجب است مثلاً در بودجه سایر وزارتخانهها مذاکره کردیم که زیاد است ولی این بودجه پست و تلگراف که با فکر کمسیون هم مطابقه کرده و با این توضیحاتی که خود آقای وزیر داده اند متعجب شده اند تا اول حمل بودجه جزء خودشان را بمجلس بیاورند دیگر لازم به این همه مذاکرات نیست

رئیس - آقای آقا سید یعقوب (اجازه)

آقا سید یعقوب - بنده هم چون آقایان

رای بکافی بودن مذاکرات داده اند باختصار میگویم آقایان حائری زاده و فتح الدوله در دوجت افراط و تفریط واقع شده اند آقای فتح الدوله می گویند چرا کم نوشته شده و آقای حائری زاده میفرمایند چرا اصلاً نوشته شده خیلی غریب است آقا می فرمایند در این اداره تلفون باشد آقا از اردکان بتوسط تلفون چه خبری بمن میرسد ؟ آخر انسان يك صحبتی باید بکنند که در معرض افکار عمومی مورد تنقید واقع نشود و الفاظ شیرین نباید گفت الفاظ عملی باید گفت فرق است بین گفتن و کردن بلی در مقام عمل کردن معلوم میشود که بطور کسیت لنگ می شود در ایران پست و تلگراف نباشد تلفون باشد آنوقت ایران اگر با اروپا کار داشته باشد باید تلفون بکند آیا همچو چیزی میشود ؟ يك چیزی که باید مثل عروق و شرايين انسانی در تمام مملکت پراکنده شده باشد همین تلگراف است آنوقت ما آنها را از بین ببریم و بقیه قراه بر گردیم ایالات و ولایات و ممالک باید یکدیگر مربوط نمیشود مگر بواسطه همین عروق که باید در مملکت جاری باشد آقا اداره تلفون اداره تجارتی است مربوط با اداره دولتی نیست بنده خیلی تعجب میکنم که بین افراط و تفریط يك جهت معتدلی مشی بکنیم البته پست و تلگراف را لازم داریم و علاوه بنده پیشنهاد میکنم چنانکه در یکی از جزایر مرکزی هم می نویسد چرا دولت تلگراف بی سیم تهیه نمی کند و بنابر آنچه می نویسد تلگراف بی سیم برای ما خیلی لازم است بنده فوق العاده علاقمند هستم (نه بنده بلکه تمام آقایان نمایندگان می دانم که از تصمیم قلب علاقمند به ترقی مملکت هستند) که مملکت ما ترقی فوق العاده بکند و حالا ما داریم به قهقراه برمی گردیم یعنی به آن وقتی که آدم از بهشت آمده و میگویم ایران پست و تلگراف نمی خواهد ما از یکطرف میگویم ما باید تمدن بشویم و از طرفی میگویم باید ادارات را منحل کرده و خودمان تنها زندگانی کنیم

حائری زاده - اجازه میفرمائید

رئیس - آقایان دیگر قبل از جناب عالی اجازه خواسته اند

حائری زاده - حسب العاده اول نوبت بنده است چون بعد از يك موافق بنده باید عرایض خود را عرض کنم

رئیس - صحیح است بفرمائید

حائری زاده - بنده نگفتم که ما پست و تلگراف لازم نداریم بلکه گفتیم باید خیلی وسعت داد عرض کردم وزیر لازم ندارد و مثل اداره تلفون که آقای ارباب مدیر آن هستند يك نفر مدیر هم برای پست و تلگراف لازم است که در تحت نظر وزیر مالیه باشد و عایداتش را جمع آوری کند دیگر لازم نیست ولی اداره پست و تلگراف را باید وسعت داد این را عرض کردم برای اینکه سوء تفاهم نشود

رئیس - آقای محقق العلماء (اجازه)

محقق العلماء - يك قسمت از عرایض بنده را آقای آقا سید یعقوب فرمودند در مجلس دو مخالف

راجع پست و تلگراف پیدا شده که حقیقتاً طرف افراط و تفریط است بینی و بین الله اداره که سال های دراز و ایام متداری اعضا آن با حقوق کم قناعت کرده و با کمال صحت و درستی خدمت کرده اند همان اداره پست و تلگراف است دیگر حالا شایسته نیست بیش از این در این موضوع صحبت کنیم خوب است رای بگیریم و بعقیده بنده مذاکرات در این باب کافی است

رئیس - آقای فهییم الملک (اجازه)

فهییم الملک - بنده گمان می کنم اصلاً مطلب را خوب نتوانستم بیان کنم زیرا جواب آقای وزیر پست و تلگراف با سؤال بنده مطابقت نمیکند بنده عرض کردم يك مقدار سیمهایی که سابقاً متعلق به دولت روس بوده و بموجب معاهده اخیر بدولت ایران واگذار شد آنها حالا اداره دارند تلگرافچی دارند و کاری کنند یا نه عایدات آنها در دست کی است و کی جمع آوری می کنند مقصود این بود اگر تا حال دولت اقدامی در باب آن سیمها نکرده است پس کی خواهد کرد عرض نکردم سیم جدیدی کشیده میشود یا خیر

وزیر پست و تلگراف - دو قسم سیم خارجه ما در اینجا داریم يك قسمت متعلق است بکمیانی هند و اروپا و يك قسمت سیمهایی است که مال ایران است و در تحت نظر انکلیسها اداره می شود و يك قسمت سیمهای دیگر داریم که در مدت جنگ بواسطه قشون کشیها مدتی در تصرف قشون بود ولی بعد از رفتن و بازگشت قشون آن سیمها بصرف کارکنان وزارت پست و تلگراف داده شده و مخصوصاً بر پرور هم سیم قسور و کرمانشاهان و همدان و قزوین بصرف دولت داده شد این قسمتهایی که متعلق بدولت است يك عوانندی دارد که سال بسال بدولت ایران پرداخته می شود و سیم کدیانی هم بشرح ایضا و سیمهای جنوبی متعلق بایران مثل سیم کرمان و غیره هم در تحت نظر آنها است که با يك شرایط و قرارداد معین داده می شود

رئیس - آقای آقا میرزا ابراهیم قمی (اجازه)

آقا میرزا ابراهیم قمی - بنده هم از آقای وزیر پست و تلگراف میخواستم سؤال کنم که دفاتر پستی را که تحویل گرفته اند مجار چه جزو این بودجه منظور شده است یا خیر

مخبر - هنوز بودجه جزء بمجلس نیامده است هر وقت آمد اگر منظور شده باشد ملاحظه می فرمائید

رئیس - مذاکرات در ماده هفتم کافی است (بعضی گفتند کافی است)

رای می گیریم آقایانی که ماده هفتم را تصویب میفرمایند قیام نمایند

(عده کثیری قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد ، ماده هشتم قرائت می شود

(آقای تدین بترتیب ذیل قرائت نمودند)
وزارت عدلیه - مرکز ولایات و ثبت اسناد
پیشنهاد دولت چهار صد و نود و پنج هزار تومان
تصویب کمیسیون بودجه چهار صد هزار تومان است
رئیس - آقای رئیسالتجار
(اجازه)
رئیسالتجار - بنده از آقای وزیر عدلیه می-
خواستم سؤال کنم این میزان را که برای عدلیه تعیین
کرده اند چه میزان برای مرکز وجه میزان برای
ولایات منظور شده است

وزیر عدلیه - مقدمتاً باید عرض کنم از نقطه
نظر آرزو و مرام چه از طرف دولت و چه از طرف
کمیسیون این مبلغی که برای تأسیس عدالتخانه منظور
شده کافی نیست و خیلی کم است و البته مجلس شورای
ملی باید آرزومند باشد که در تمام ایالات و ولایات
ایران مؤسسات کلی و جزئی عدالتی برقرار گردد تا
اینکه بغوی از عهد احقاق حق مردم برآیند و اگر
ما این مطلب را از نقطه نظر تشکیلات عدلیه در نظر
می گرفتیم آنوقت نمایندگان محترم عوض چهار صد
هزار تومان باید چهار میلیون بودجه عدلیه را تصویب
کنند ولی همانطور که تشکیل مؤسسات عدالتی را نباید
فراموش کرد همانطور هم باید تمول و ادارائی مملکت
را در نظر گرفت یعنی در همین حال برای اینکه هر دو
طرف قضیه منظور شده باشد باید بقدر وسع و ادارائی
مملکت ادارات عدلیه را تشکیل داد خرید بنده که وزیر
عدلیه هستم تصدیق میکنم این مبلغی که برای عدلیه
منظور شده فوق العاده کم و عدلیه را دچار زحمت کرده
است ولی چون قبل از اینکه وزیر عدلیه شوم مخیر
کمیسیون بودجه و از حضرت وضیق مایه هم آگاه و
مطمئن لذا اضافه حقوقی از مجلس شورای ملی تقاضا
نمی کنم بنا بر این وزارت عدلیه ناچار و ناگزیر
خواهد بود که با هر عسر و سختی هست مؤسسات خود را در
حدود همین اعتبار چهار صد هزار تومان تنظیم تشکیل
کرده بودجه جزء آنها را بمجلس بیارود ولی يك نکته
را هم باید بمرض آقایان نمایندگان محترم برسانم که
اگر بخواهیم همین مؤسسات مرکز ولایات تناسب
قطعی منظور کنیم حلاً غیر ممکن است آنوقت نتیجه
این خواهد شد که هم در مرکز و هم در ولایات مؤسسات
ما ناقص خواهد شد هم افراد ایرانی حق دارند از
مؤسسات عدالتی استفاده کرده و بهره مند شوند ولی
مرض می کنم ما باید بدو خیالات خود را متوجه و
معطوف مرکز نموده اول مؤسسات مرکز را بطوری
که شایسته است تنظیم و تکمیل کنیم بعد هر چه مازاد
از مرکز داشتیم برای ولایات پیش بینی کنیم آنوقت
اگر اتفاقاً عده از ولایات از داشتن عدلیه منظم محروم
شوند نباید زیاد متأسف بود زیرا این بودجه فقط
برای یکسال است و بغوی ممکن است در سال آتی
دامنه او وسیعتر گردد و باز يك عده دیگر از ولایات
را شامل بودجه کرد که ما کمی برایش تأسیس و تشکیل
کنیم بنده امیدوارم با مساهمت مجلس شورای ملی و
جدیت آقای رئیس الوزرا تحصیل عقایدی نمودن و زوال جدید

بآخر نرسیده مقداری بر بودجه عدلیه اضافه کنیم ولی عیناً
با این عسرت مایه پیش از این ممکن نیست
رئیس - آقای آقا سید یعقوب
(اجازه)
آقا سید یعقوب - بنده خواستم توجه دولت
مخصوصاً وزارت عدلیه را باین مطلب متوجه کنم با
اینکه باید نصایح آقایان را در نظر گرفت و از زمان
گذشته نباید صحبت کرد لیکن خواستم در نظر آقای
وزیر عدلیه مجسم شود که در آتی يك فکری برای
اضافه عایدات عدلیه بکنند بطوریکه بنده از فارس
اطلاع دارم وقتی که بودجه برای عدلیه فارس معین شده بود
بود و با این پول با اضافه اینکه حقوق اجزاء و
در مدت یکسال عدلیه آنجا بجهت هزار تومان کار کرده
و این هم از ده يك و ده يك و نیم مرسوم اجرائی
اعضاء کاملاً برداشته شد مقداری هم صرف تعمیر عمارت
عدلیه شد بدینسانه وقتی که آمدند و برای عدلیه فارس
بودجه معین کردند بیشتر از یک هزار و هفتصد تومان
عایدات آنجا نشد این را خواستم عرض کنم که دخل
عدلیه یعنی آن حقوقی که بحسب قانون تعیین شده
است چهل و هشت هزار تومان پیش بینی شده و خرجش
را بطوریکه کمیسیون بودجه معین کرده و صورت داده
است چهار صد هزار تومان است استمداد دارم توجهی
بفرمائید و ببینید خرج چه اندازه دخل چه اندازه است
یعنی بودجه را که برای ولایات معین می کنند عایدات
آنها را با عایداتی که در سال قبل یعنی در موقعی که
آن ولایات بودجه نداشته بقایا فرمائید و ببینید چقدر
تفاوت است حالا بنده فارس را در نظر گرفتم جاهای
دیگر هم از قبیل خراسان و غیره هست که همینطور است
نه اینکه از این کلمات بنده کسی سوء استفاده کند و
خیال کند که مقصودم این است که دولت بکسی اجازه
زدی بدهد نه اینطور استفاده نشود وقتی که دولت
مأمور روانه نکرد و با حکم وزارت داد و گفت برو
تشکیلات بده و اگر دزدی و خلاف قانون کردی
مجازات می شوی حقوق خودت را هم از عایدی محل
بردار آنوقت عایدی ایالات و ولایات خیلی بیش از
این هامیشود میخواهم خاطر آقایان را متوجه کنم
که علت چیست در وقتی که ایالات و ولایات بودجه مرتبی
ندارند آنطور عایدی پیدا می کنند حالا که بودجه
برای آنها معین می شود اینطور کسر می شود بعقیده
بنده علت این است که اعضاء عدلیه مرکز و ولایات
بمجرد اینکه فهمیدند از صندوق مایه بآنها حقوق
داده می شود بهیچوجه در بند اجرای احکام نیستند و
متداعین مجبور خواهد شد که با هم ساخته و برصاحب و
صفا مسئله را بین خود خانه دهند و با اجرا نرسد که
دولت حقوق خود را از آنها بگیرد چنانچه خود بنده
نظائر این مسئله را در شیراز دیده ام مرض بنده این
است با اینکه چهار صد هزار تومان میدهم اگر باز
حقوق دولت بایمال شود بنده با این ترتیب موافق هستم
رئیس - آقای فتح الدوله مخالفید؟
فتح الدوله - بلی مخالفم
وزیر عدلیه - بنده می خواستم چند کلمه
در جواب آقای آقا سید یعقوب عرض کنم از فرمایش ایشان
همچو معلوم می شود که ایشان معتقد به کم موظفند یعنی

مجا کمی که موجب آنها در بودجه پیش بینی شده باشد
نیستند تصور می کنم این یکی از اصول مسلمه باشد
اساساً یا محکمه نباید در ولایات تأسیس نمود یا اگر
تأسیس می شود باید با حقوق باشد و علت تفاوت
عایدات عدلیه فارس که اشاره بآن فرمودند بیشتر
اسباب سرت و خوشوقتی بنده شده زسرا علتش با
خودش است بجهت اینکه محکمه که مطابق بودجه
حقوق نداشت مجبور می شود زحمت بکشد و هر طور
هست برای خودش تحصیل حقوق کند بدون اینکه
گفته باشد حقوق ماخوذه از کجا و به وسیله است ولی
بمجرد اینکه اعضاء عدلیه را موظف کردید و حقوق
قضات را معین نمودید آنوقت آنها با فراغت بیشتری
مستقیماً می توانند بوظایف خود عمل کنند و در بند
نیستند که از یک عایدات دیگری برای خود عایدی
کنند اساساً عدلیه را از نقطه نظر عایدات نباید در نظر
گرفت و بعقیده بنده هر چه عایدات کم شود بهتر است
زیرا عدلیه جایی نیست که از نقطه نظر زیادی و کمی
عایدی با ننگه کنیم و بنا بر این خوب است همیشه
عدلیه ها را در ایالات و ولایات تأسیس کنیم که مخارج
آنها با دولت باشد
رئیس - آقای رکن الملک
(اجازه)
رکن الملک - بنده نسبت باین احتیاری که
بوزارت عدلیه داده شده مخالف بوده ام ولی بعد از
این فرمایش آقای وزیر عدلیه که فرمودند بهمین
مبلغ قناعت می کنیم دیگر نظامنامه داخلی به بنده
اجازه نمی دهد چیزی عرض کنم یعنی اضافه و پیشنهاد
کنم
وزیر عدلیه - این نکته را عرض می کنم
که سوء تفاهم نشود بنده خودم از نقطه نظر تأسیسات
عدلیه عایدات را غیر کافی می دانم و آرزو دارم در
عوض چهار صد هزار تومان چهار میلیون تصویب شود
ولی چون فراموش نمی کنم که غیر از وزارت عدلیه
يك وزارت مایه هم هست که عایدات او باتکثیر این
مخارج کافی نیست لذا عرض کردم که فقط با این بودجه
قناعت می کنم
رئیس - آقای فتح الدوله
(اجازه)
فتح الدوله - بنده در ضمن مذاکره ماده هفتم
مخالفت نموده و آقای آقا سید یعقوب يك اشاره فرمودند
که در این موقع از ماده هفتم هم استفاده و مرض
می کنم اگر بنده در اظهار عقیده خود آزادمان منظور
که از نقطه نظر زیادی می توانم مخالفت کنم از نقطه
نظر کمی هم می توانم مخالفت کنم و با سویی می توانم
معتد باشم که يك بودجه کم است با يك بودجه زیاد
است دیگر نباید به بنده حمله کنند که چرا گفتم فلان
بودجه کم منظور شده اگر عقایدم آزاد است و زیادی
و کمی هر دو آزاد است اما در موضوع تشکیلات
عدلیه آقای وزیر عدلیه فرمودند از نقطه نظر مردم اگر
بخواهیم باین بودجه نگاه کنیم کافی نیست بنده خدمتشان
عرض می کنم از نقطه نظر عمل هم کافی نیست صراحتاً

مرض می کنم این بودجه که برای وزارت عدلیه منظور
شده خیلی کم است و برای آقا سید یعقوب محل استفاده
قرار می دهم که مجدداً به بنده حمله کنند بنده عرض
می کنم آقا عدلیه ولایات و ایالات بکلی بودجه است
و هیچ ندارد و این چهار صد هزار تومانی که برای
عدلیه منظور شده بقدری کم است که بهیچوجه موفق
نمی شوند در مرکز ولایات عدلیه مطابق قانون
تشکیل بدهند و همانطور که آقای آقا سید یعقوب فرمودند
بودجه ها یعنی عایدی عدلیه های سابق ولایات قبل
از داشتن بودجه خیلی زیاد بوده حالا از چه نقطه نظر
زیاد بودن نقطه نظر که آقای وزیر خودشان توضیح
دادند این اجزاء را بولایات می فرستاده اند و تمام
فکر اینها این بود که برای خودشان هوائی از روی
هوا بتراشند و يك عایدی برای عدلیه پیدا کرده
خودشان استفاده کنند حالا که از بودجه کسر شده
باز از بودجه هفت حوزه که از ولایات عدلیه با بودجه
هست کسر می شود بواسطه همین کسر شدن باز آنها
به نظر سابق خود عودت کرده اسباب زحمت فراهم
می کنند از این نقطه نظر است که بنده عرض می کنم
بودجه منظوره خیلی کم است خوب است اگر ممکن
باشد با بنده موافقت بفرمائید و این بودجه عدلیه را
مجدداً در تحت نظر و شور قرار دهید تا شاید راه حلی
پیدا کرده و بتوانند بودجه حسابی پیشنهاد کنند و
الاجتناب عرض کردم بنده با این ترتیب خیلی مخالفم
مخیر - در اطراف بودجه عدلیه مذاکراتی شد
وزیر عدلیه هم توضیحات کافی دادند و تصور می کنم
آقایانی که موافق هستند بودجه عدلیه کم است یعنی
با رابورت کمیسیون موافقت هر دو طرف اگر قدری
درست تعمق بفرمائید خیلی زود با هم توافق نظر حاصل
خواهند کرد و همانطور که آقای وزیر عدلیه و آقای
فتح الدوله فرمودند چه از نقطه نظر مرام و چه از
نقطه نظر عمل اگر بخواهیم برای تمام مملکت قائل
بعدلیه بشویم قطع نظر از اینکه این چهار صد هزار
تومان کم است دو کرو و سه کرو چهار کرو هم
کم است و علاوه نه تنها کسر بودجه داریم بلکه
يك چیز دیگر هم که اهم چیزها است کسر و نقصان
داریم که برای آقای فتح الدوله و ما و مجلس اساساً
ایجاد نمی شود و آن اعضاء قضائی صحیح العمل است
البته همانطور که عدلیه اطلاق و میز و صندوق کارتن
می خواهد يك اشخاصی را هم لازم دارد که صفات و
ملکات قضات را کاملاً حائز و دارا باشند و معلومات
صحیحه برای قضاوت داشته باشند ما امروز
برای تشکیلات و تأسیس عدلیه صحیح در تمام ایران
مطابق اصول تشکیلات و قانونیکه در دست داریم
اسباب کار کافی نداریم یکی از علل عدم تناسب مرکز
با ولایات که ذکر شد همین است که مرکز در واقع
بمنزله مدرسه است که باید اعضائی را که بولایات
میروند حاضر کند و آنها برود در مرکز و محاکم
مربوطه و مرجعه باید کار کنند تا بتوانند بجا های
دیگر بروند حالا بودجه که سابقاً معمول و مجری

بوده متذکر میشوم و آقایانی هستند که شاهد قضیه
می باشند
آقای سلیمان میرزا و آقای وزیر عدلیه در دوره
سوم مجلس تشریف داشتند که خود بنده در آن موقع
بست کفالت عدلیه بمجلس شورای ملی آمدم و در آن
وقت ابتدا در هیچ جا غیر از شهر تهران عدلیه نبود که
يك بودجه مرتبی داشته باشد خود بنده در آن موقع
از مجلس تقاضای بودجه کردم و اتفاقاً تصویب هم نشد
ایراداتی که بمن کردند شاید الان اگر مراجعه
فرمائید در جراید و روزنامه ها باشد يك ایراد عمده
آقایان این بود که میگفتند فرضاً که آمدمیم تحصیل
پول کردیم اشخاص را شما از کجا خواهید آورد
این را مرض کردم که آقایان مستحضر باشند بدانند
اول کسی که تقاضای بودجه برای دواثر عدلیه کرد
بنده بودم و این بودجه هم که فعلاً هست بنده در
زمان وزارت خودم ترتیب دادم و برای هشت حوزه
استینافی و بیست و يك محکمه ابتدائی بنده بودجه
پیشنهاد نموده و اجرا نمودم ولی اگر درست تعمق
بفرمائید ملاحظه خواهید فرمود که باز هم ناقص است
زیرا بیست و يك محکمه ابتدائی و هشت حوزه استینافی
برای تمام این مملکت کافی نیست و تا بحال هم که يك
وجوهی خرج میشد يك عدم تناسبی بین نقاط مختلفه
ایست مملکت بود
در صورتیکه دلیل نداشت نقطه بر نقطه دیگر
رجحان و امتیاز داشته باشد زیرا اگر خوب بود باید
در عوض تعمیم بکنید
حالا از نقطه نظر اقتصاد آمدمیم و مقداری از
بودجه عدلیه را کسر کردیم ناچار بایستی همانطور
که آقای وزیر عدلیه فرمودند در حدود این چهار
دیواری که برای وزارت عدلیه مقرر شده بودجه
ترتیب دهند و شاید بتوانند تشکیلات مرکزی را هم
فوری تغییر و تبدیل دهند زیرا ممکن است معتقد شد
که بعضی چیزهای زیادی هم در مرکز هست که بشود
کم کرد
البته بعد از مطالعات خود آقای وزیر عدلیه
دقت خواهند نمود و در صورت امکان عمل خواهند
فرمود ولی قسمت عمده که صدمه خواهد خورد بر بودجه
ولایات خواهد بود
بهر حال از نقطه نظر اساسی مقدم بر همه چیز
تعمیل و موازنه جمع و خرج است پس باید خود را
راضی کنیم که اقلاً برای مدت یکسال تأسیسات موجوده
قدری کمتر و کوچک تر بشود مثلاً در بعضی جاها که
محکمه استیناف هست مبدل بیک محکمه ابتدائی شود و
برای دادن استیناف اهالی بمجلس دیگری بروند ما
باید این را تحمل کنیم برای اینکه اول قدم اصلاح
بر داشته شود و بین جمع و خرج موازنه و تعدیل
حاصل آید
بغاطر دارم که يك روزی یکی ازو کلاه گفت
تا ما باین مقصود نرسیده ایم هیچ نداریم استقلال نداریم
و در میان جامعه ملل دارای هویت نیستیم پس ما باید
امروز تمام مساعی خود را صرف کنیم که موازنه در

جمع و خرج حاصل شود بعد اگر عایداتی در بین سال
پیدا شد بنده معتقدم اول مؤسسه ای که حق تقدم دارد
وزارت عدلیه است
برای اینکه مسئله معارف و عدلیه اول چیزی
است که ما باید تعقیب و تعمیم بکنیم بودجه معارف
بعده الله حالا قدری توسعه پیدا کرده ولی وزارت
عدلیه که نسبتاً بودجه اش کمتر است حق تقدم دارد
و اگر پولی برسد راجع بوزارت عدلیه خواهد بود
بنابراین از آقای فتح الدوله که با بنده همکار بودند
استمداد دارم باینده موافقت فرموده از رفقای عدلیه
خودمان تقاضا کنیم که چندی صبر و تأمل کنند و
بگذارند این قدم بزرگی که دولت با مساهمت مجلس
بر داشته بانجام رسد که اسباب سعادت فراهم آید
رئیس - مذاکرات در این باب کافی است؟
(بعضی گفتند کافی است)
پس رای می گیریم بنده هشتم آقایانیکه
این ماده را تصویب می فرمائید قیام فرمائید (اغلب
قیام نمودند)
رئیس - تصویب شد چون آقای مخیر یادداشتی
داده اند که در مواد راجع بوزارت معارف و خارجه
و فواید عامه امشب مذاکره نشود بعضی از آقایان
هم سؤالاتی از هیئت دولت دارند اگر مخالفی نباشد
بقیه مذاکرات این رابورت بماند برای جلسه بعد
(جمعی گفتند صحیح است) آقای رکن الملک از آقای
وزیر عدلیه سؤالی دارند
رکن الملک - از قرار مسوع احکام زیادی
در اداره اجرای عدلیه متراکم است که مفاد آنها
اجرا نمی شود البته آقای وزیر عدلیه تصدیق می
فرمائید که مقصود اصلی از تشکیل محاکم عدلیه و
تعامل مخارج فقط برای احقاق حقوق مردم است که
در نتیجه مردم از حقوق حقه خود بهره مند شوند و
وسیله احقاق حق آنها هم تنها اداره اجراء است
خواستم از ایشان سؤال کنم این مسئله حقیقتاً وارد علت
چیست که احکام اجراء نمی شود
وزیر عدلیه - خود بنده هم وقتی داخل در
عدلیه بودم می شنیدم احکام زیادی در اداره اجراء
موجود است و اجراء نشده است بهمین ملاحظه یکی
از چیزهایی که در روزهای اول خواستم ملتفت شوم
همین مسئله بود و ناگزیرم این راهم عرض کنم که
کلیه در وزارت عدلیه مدرک عملیات منحصر بقانون
باشد و کلیه مسائلی که مجوز قانونی نداشته باشند لغو
است باین ملاحظه بود که صورتی خواستم و احکامی
را نزد بنده آوردند و علت اینکه تاکنون اجراء نشده
برای این بود که بمشکلاتی برخورد کرده اند نظر باینکه
بنده مسئولیت ادوار گذشته را ندارم نمی خواهم عمل
آنرا ذکر کنم با اینحال بنده حکم کردم هیچ چیز
جزء مجوزات قانونی مانع از اجراء احکام عدلیه نباشد
(گفته شد صحیح است)
رئیس - آقای رئیسالتجار آقای وزیر امور
خارجه را از مفاد سؤالات مستحضر کرده اند؟

رئیس التجار - خیر اگر اجازه میفرمائید حالا سؤال کنم .

رئیس - سؤال جناب عالی راجع بمطلبی است که باید ایشان را قبلاً مستعضر کرده باشید آقای آقا سید یعقوب راجع بگل سرخ سؤالی دارید بفرمائید . مسئله گل سرخ را لازم است بعرض آقای رئیس الوزراء برسانم چون هر يك از ما ها كتابچه راجع بگل سرخ را دیده ایم و اگر اجازه داشته باشم عرض میکنم در روره دوم یکنفری بوده که خیلی داد وطن پرستی او بلند بود و میگفت اگر کسی يك گونی خاك ببرد باید يك گونی لیره بیاورد آنوقت مجلس خیلی زحمت کشید و عایدات او را جزو حساب دولت در آورد ...

حاج شیخ اسدالله - مجلس نکرد .

آقا سید یعقوب - بهر صورت جزو اداره دولت شد از این کتابچه که عرض کردم همه مستعضرید ولی بنده بی اطلاع بودم تا در جمادی الاول یارسال در کابینه سیدار شنیدم داد و قال بین وزارت مالیه و کمیانی انگلیس شده حاج معین التجار بوشهری حاضر شده بود که منی دوازده تومان بخرد ولی نمیدانم آخر چه شد که به تنی سه تومان ختم شد .

حالا چه بدبختیهای پیش آمد بماند . شرحش را نمیخواهم عرض کنم فقط می خواهم سؤال کنم کدر این امر آقای رئیس الوزراء توجهی فرموده اند یا خیر با این ادعائی که حاج معین التجار میکند و کتابچه که درست کرده و همه ماها هم مستعضر هستیم و همیشه داد و فریاد می زند و میگوید آنقدر که دولت ضعیف نمود من حاضر ده هزار تومان بیشتر بدمم با اینکه حاج معین التجار خودش محدث و معتمد است اینکار بوده و بدولت هم خدمت کرده و دولت باو نوشته داده میخواستم بدانم آقای رئیس الوزراء توجهی باین مسئله فرموده اند یا خیر؟ علت اینکه جلو کارهای ما همیشه سدی واقع میشود این است که دولت اعتبار سند و خط و مهرش و خودش را مراعات نمیکند مخصوصاً در سابق وزراء بهیچوجه مراعات خط و مهر دولت را نکرده و ابداً توجهی باین مسئله بزرگ نمی کردند و همین ملاحظه شکایات زیادی در این باب بکمیسیون عرایض رسیده و داد و فریاد مردم بیچاره بلند است و اساساً تولید زحمت کرده است مثلاً شخصی در کمیسیون شکایت کرده که امین مالیه از او مالیات گرفته و بهر جزانه داری کل مفاصا سیرده است .

حالا وزارت مالیه آن تقاضا را قبول ندارد . حقیقتاً مسئله غریبی است بیچاره رعیت آمده و اعتبار خط و مهر دولت پول داده آنوقت وزارت مالیه میگوید من قبول ندارم وقتی می پرسند چرا قبول نداری اظهار میدارد امین مالیه من آدم صبیحی نبوده است .

مخصوصاً از بندر عباس اطلاع داده اند که کسی شیخ آبادی را از امین مالیه اجاره کرده است امین مالیه دیگری که آمده آن معامله را فسخ کرده و

باطل می کند مرد که میگوید اینهمه مخارج که کرده ام بموجب نوشته و اعتبار دولت بوده است حالا از وزیر مالیه باید سؤال شود که این اعتبار شپروخورشید دولت را چرا قبول ندارد .

مثلاً حاج معین التجار مطابق اسناد معتبره که از دولت دارد همیشه داد و فریاد میزند بنده خواستم از دولت استدها کنم که لااقل جوابی باو داده شود که در کتابچه خود ننویسد اعتبار مهر و امضای دولت باطل است زیرا هر چه ما امضاء و اعتبار دولت را معتبر کنیم بآن گمان معتبر میشود بتجارتمان معتبر میشود در نتیجه هر کس يك شاهی دارد بیرون میآورد و خرج می کند و معادن براه می افتد . بنده از این کابینه مجبوب و شخص محترم آقای مشیرالدوله استدها دارم که بوزراء خودشان بفرمایند اسناد دولت را قبول نمایند که توجه مردم بطرف دولت زیادتر گردد و مخصوصاً بگل سرخ يك فرمایشی بفرمایند که بنده ملتفت شده و مانع شوم .

رئیس - مقصود جناب عالی سؤال بود یا تقاضا .

آقا سید یعقوب - هر چه بفرمائید مقصود سؤال بود و خواستم استدها کنم در این باب توجهی بفرمایند .

رئیس الوزراء - قبل از اینکه این سؤال بشود خود دولت لازم دانست مطالعاتی در این باب بکند و مشغول مطالعات شده است ولی هنوز مطالعات دولت خاتمه نیافته هر وقت انجام یافت البته نتیجه اش را عرض خواهم کرد

رئیس - آقای آقا سید محمد تقی طباطبائی راجع بوجه اعانه ارومیه سؤالی داشتند

آقا سید محمد تقی طباطبائی - عرض میکنم بنده می خواستم در باب وجه اعانه ارومیه سؤالی کنم و هم مثل آقای آقا سید یعقوب استدها کنم .

رئیس - این مسئله منحصر بایشان است خوب است جناب عالی بایشان تاسی بفرمائید

آقا سید محمد تقی طباطبائی - بلی میخواستم سؤال کنم در موضوع وجه اعانه ارومیه که چشم و چراغ آذربایجان و ایران می باشد چه مانع است که این وجه تصدق هنوز باهالی بدبخت آنجا داده نشده و علت تأخیر چیست ؟

استدها می کنم آقای رئیس الوزراء معلوم فرمایند چه داده شده و چه داده نشده و چه تفریط شده و اگر چیزی باید به اهالی بدبخت و فلك زده آنجا داده شود بدهند که بیچاره ها از گرسنگی نمیرند و مثل نوش داروی پس از مرگ سهراب نباشد بیچاره ها عرض ناموس را که ندارند جمعی هم از شدت فلاسکت و پریشانی بطهران آمده اینطرف و آنطرف حیران و پریشانند .

رئیس الوزراء - مخصوصاً امروز صبح مشغول همین کار بودم و قرار شد صورتی از کابینه وزراء تهیه و ترتیب داده شود و بجرائد که تقاضای

درج آن را نموده اند داده شود و صورت آنرا کابینه ریاست وزراء تهیه نموده و برای اطلاع عامه بجرائد میفرستم و ما حاصل آن صورت را ممکن است در جلسه آتی عرض کنم . مبلغ زیادی از این پول به تجار تفرغانه تومانیانس داده شده که جزو مطالبات دولت است و باید وصول شود .

یکهزار و پانصد تومان هم در بانک بود که هزار تومان از آن وجه را کابینه سابق حواله کرده اند و در وجه عده از اهالی ارومیه که در طهران مستحق و پریشان بودند کارسازی و پرداخته شده است گویا پانصد تومان دیگر باقی باشد

اینکه عرض کردم تقریبی و بموجب صورتی است که امروز صبح ببینده داده اند در هر حال صورت جامع آن تهیه شده و بجرائد فرستاده خواهد شد و چنانچه عرض کردم نتیجه آنرا در جلسه آتی عرض خواهم کرد .

رئیس - کمیسیونی که برای تجدید نظر در قانون استخدام انتخاب شده اند از این قرار است :

آقای معتمد السلطنه - آقای سهام السلطان - آقای زنجانی - آقای سلیمان میرزا - آقای فهیم الملک آقای وحید الملک

رئیس التجار - بنده يك سؤالی از آقای وزیر است و تلگراف داشتم .

رئیس - بفرمائید

رئیس التجار - موافق قانونی که در دوره دوم مجلس برای مخاربات تلگرافی تصویب شد هر کس تلگراف می کند پولش را باید خودش بدهد ولی در دوره فترت اداره تلگرافخانه اینطور قائل شده است که اگر از طرف رعایا شکایتی نسبت بوزراء و حکام برسد پولش را رعایا و متظلمین باید بدهند و جوات تلگرافی هم که از حکام میرسد استثناء آن پول جواب راهم رعیت باید بدهد این مخالف قانون است . خواستم سؤال بکنم که آقای وزیر است و تلگراف دقتی فرموده اند که این ترتیب از بین برداشته شود و رعایای بدبخت آسوده شوند و از برای آنها هم يك راه تظلم و شکایتی باز باشد یا خیر ؟

وزیر است و تلگراف - چون سابقه باین مطلب ندارم خواهش میکنم جواب این فقره رامو کول بجلسه بعد بفرمایند .

رئیس - چون قانون استخدام يك موضوع مهمی است از آقایان تقاضا میکنم بزودی کمیسیون را تشکیل داده و راپورت خود را بعرض مجلس برسانند و همچنین از کمیسیون قوانین مالیه تقاضا میشود قانون راجع ببعیزی که مدتی است بکمیسیون فرستاده شده و در کمیسیون معطل مانده راپورت آنرا هم تهیه نموده و بمجلس بفرستند .

آقای حائری زاده راجع به نطق جلسه گذشته خودشان يك توضیحی میخواهند بدهند .

حائری زاده - در جلسه سابق که راجع بمقرری شاه مغلوب مذاکره شد بنده اسمی از سادات

بردم و می بینم درجارید سوء تمبیر شده است . لازم دیدم توضیح بدهم چون منکک ما اداره و وزارتخانه دارد و باید مالیات اودر راه خودش صرف بشود ولی مجلس شورایی برای حفظ شرافت ایرانیت مقرری شاه مغلوب را تصویب کرد بنده آنروز عرض کردم سادات که شاهزاده حقیقی هستند با وجود این توقع ندارد خودشان را بدولت تحمیل کنند و این عرض بنده بدتعبیر شده است . این است که در خانه از نمایندگان جراید استدها دارم که عرایض بنده را بسمع عامه برسانند که منظور بنده این نبود که يك دینار حیف و میل شده باشد اگر چه برای اولاد بیتمبر هم باشد . وسوء تفاهم نشود .

رئیس - مخاطب جناب عالی جراید نیستند بلکه مخاطب شما آقایان نمایندگان خواهند بود (گفته شد صحیح است)

جلسه آتی روز سه شنبه یکساعت بغروب دستور هم بقیه مذاکرات راجع ببوده خواهد بود

رئیس الوزراء - در موقعی که مذاکره در قانون استخدام شد نتوانستم عرض کنم خوب است قبل از آنکه در کمیسیون مذاکراتی بشود به هیئت دولت مراجعه شود که دولت مطالعاتی نموده بعد بکمیسیون ارجاع شود و در کمیسیون هم البته نماینده دولت حضور خواهد داشت .

رئیس - ارسال خواهد شد (مجلس چهار ساعت از شب گذشته ختم شد)

جلسه ۶۵

صورت مشروح مجلس یوم پنجشنبه سیزدهم دلو هزار و سیصد مطابق چهارم جمادی الثانی هزار و سیصد و چهل

مجلس یکساعت قبل از غروب در تحت ریاست آقای معتمد الملک تشکیل گردید

صورت مجلس یوم سه شنبه یازدهم دلورا آقای تدین قرائت نمودند

رئیس - نسبت به صورت مجلس اعتراضی هست یا نه .

رکن الملک - آقای قوام الدوله را در صورت مجلس غائب بدون اجازه نوشته اند در صورتی که ایشان کسالت مزاج داشتند گویا به هیئت رئیسه هم اطلاع داده اند این جلسه هم بواسطه کسالت مزاج نتوانستند حاضر شوند

رئیس - اطلاع نداده اند ولی اصلاح میشود . اعتراض دیگری نیست گفته شد خیر؟ (صورت مجلس با این اصلاح تصویب شد دستور امروز بقیه مذاکرات در راپورت کمیسیون بودجه است ولی يك فقره راپورت از شعبه سوم راجع بنمایندگی آقای مخبر السلطنه چندی قبل رسیده بود و بنا شد قدری بتعویق افتد اگر مخالفی نباشد فعلاً جزء دستور بشود . مخالفی نیست؟

(مخالفتی نشد.)

آقای جلیل الملک - احضار برای قرائت راپورت آقای جلیل الملک راپورت شعبه سوم راجع بنمایندگی